รู้ซึ้งถึงคุณค่าชีวิตได้จากเล่มนี้
ชนะเลิศ “รางวัลชิโรยามะ ซาบุโร่”

DAIFUKU

教誨師

เคียวไคชิ
ผู้กล้าแห่งแดนประหาร

นักโทษถูกประหารชีวิตแล้ว
ก็ยังไม่มีใครมีความสุขเลยแม้แต่คนเดียว

โฮริคาวะ เคโกะ เขียน | เสาวณีย์ นวรัตน์จำรูญ แปล

เคียวไคชิ

ผู้กล้าแห่งแดนประหาร

教誨師

คลิกสั่งซื้อได้ที่นี่ @booktime

โฮริคาวะ เคโกะ เขียน
เสาวณีย์ นวรัตน์จำรูญ แปล

จากใจสำนักพิมพ์

สารคดีเรื่องนี้บอกเล่า “ชีวิตจริง” อันบาดลึกของพระวาตานาเบะ ฟุโซ พระสงฆ์ผู้แบกบาปของสังคมไว้บนบ่าผ่านภารกิจอันหนักอึ้ง... การเป็นอนุศาสนาจารย์แดนประหาร ผู้รับฟังเสียงสุดท้ายของนักโทษประหารชีวิตที่ผู้คนทั่วไปรังเกียจและไม่อยากได้ยิน

ผลงานทรงพลังถ่ายทอดตั้งแต่ชีวิตวัยเด็กที่รอดจากเหตุทิ้งระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิม่า สู่พระนักเที่ยวคิดทำโครงการช่วยโสเภณี จนมาเป็นอนุศาสนาจารย์ผู้เป็นที่พึ่งพิงและเยียวยานักโทษประหารกว่าครึ่งศตวรรษ เส้นทางธรรมะที่มิได้โรยด้วยดอกบัว แต่เต็มไปด้วยเถ้าถ่านแห่งบาป ความสูญเสีย และความจริงอันโหดร้ายของมนุษย์

โฮริคาวะ เคโกะ จะพาผู้อ่านเดินทางผ่านเรื่องราวของเหล่านักโทษประหารและวิธีการประหารที่ไม่เคยเปิดเผยมาก่อน

เจาะปมเบื้องหลังของนักโทษประหาร 9 ราย — เหยื่อที่กลายเป็นผู้กระทำผิด ฆาตกรผู้โหยหาความรัก เด็กหนุ่มผู้ถูกแม่ทอดทิ้ง ไปจนถึงนักโทษทางการเมืองในยุคสงครามเย็น กับพระสงฆ์ที่ไม่ใช่แค่ “นักเทศน์ในเรือนจำ” แต่เป็นพยานแห่งจิตวิญญาณ ผู้แบกรับ “คำสารภาพสุดท้าย” ที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวด พลังแห่งความสำนึก หรือแม้กระทั่ง... ความแค้นที่ไม่เคยดับสลาย

หนังสือเล่มนี้ได้เปิดเผย “ความจริง” ของโทษประหารไว้อย่างลึกซึ้ง และตีแผ่หน้าที่ความรับผิดชอบของอนุศาสนาจารย์ ผู้ยืนอยู่ในจุดที่ไม่มีใครกล้าเหยียบย่าง ชีวิตของเหล่านักโทษและเหยื่อรับบาปแทนผู้ร้ายตัวจริง ผู้ต้องรับผิดด้วยชีวิตและถูกสังคมรังเกียจ แม้แต่เถ้ากระดูกยังไม่ยอมให้สัมผัสผืนดิน

นี่ไม่ใช่แค่เรื่องของ “การให้อภัย” แต่คือคำถามสำคัญว่า สังคมพร้อมหรือยังที่จะยอมรับ “ความเป็นมนุษย์” ของผู้เคยทำผิดบาป?

ขอเชิญทุกท่านเปิดใจ และเผชิญหน้ากับความจริงที่ไม่อาจลบเลือนในหน้าประวัติศาสตร์และจิตวิญญาณของญี่ปุ่น ด้วยความเคารพต่อชีวิต ความจริง และเสียงสุดท้ายก่อนดับสูญ

หนังสือขายดีอันดับหนึ่งในกระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น

ชนะเลิศ “รางวัลชิโรยามะ ซาบุโร่” ครั้งที่ 1

สำนักพิมพ์ไดฟุกุ

จากใจนักแปล

ครั้งแรกที่ได้ยินคำว่า 'อนุศาสนาจารย์' ก็คิดว่าคงต้องเป็นหนังสือเกี่ยวกับการสอนศาสนาใดสักศาสนาหนึ่งแน่ๆ แต่พอได้อ่านและทำความเข้าใจ หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มที่ควรค่าแก่การอ่านมาก ทำให้ได้แง่คิดในหลายๆ ด้าน เห็นสัจธรรมของชีวิต คำว่านักโทษประหารชีวิตที่ใครๆ ได้ฟังคงรู้สึกหวาดผวา แต่นักโทษประหารชีวิตคือคนคนหนึ่งที่ทำผิดอย่างไม่สมควรให้อภัย อาจด้วยความพลาดพลั้ง ความตั้งใจที่ก่อเหตุ แต่เขาก็เป็นคนที่มีหัวใจ อยากมีชีวิตอยู่ต่อ เช่นเดียวกับผู้เป็นนักบวชและมนุษย์ปุถุชนทุกคน พออ่านหนังสือเล่มนี้จบ ผู้แปลจะทบทวนการใช้ชีวิตของตัวเองที่ผ่านมา และคิดว่าจากนี้ไปเราจะเลือกใช้ชีวิตแบบใด เพราะชีวิตเป็นอนิจจัง ไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับเราเมื่อไร ไม่เหมือนนักโทษประหารชีวิตที่รู้ว่าตัวเองมีเวลาอยู่ในโลกใบนี้นานแค่ไหน และสามารถวางแผนได้ว่าจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างไร

หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านหลายคนได้แง่คิดในการใช้ชีวิตบ้างก่อนจะสายเกินแก้

เสาวณีย์ นวรัตน์จำรูญ

บทนำ

ทางขึ้นเนิน

อุโบสถของวัดเงียบสงัด พระสงฆ์สูงวัยรูปหนึ่งกำลังนั่งนิ่งราวกับแบกพระอมิตาภะพุทธเจ้า[1] หลังจากเงียบอยู่ครู่หนึ่ง ในที่สุดก็ปริปากพูดออกมา

"รอให้อาตมาตายไปก่อน ค่อยประกาศเรื่องนี้ให้โลกรู้นะ"

ดวงตาไร้แววจ้องมาทางนี้เปี่ยมด้วยพลังสะกดให้นิ่งเงียบ จมูกของพระรูปนั้นต่อท่อใสที่เรียกว่า 'แคนนูลา' เพื่อสูดออกซิเจน บางครั้งไอแรงจนไหล่กระเพื่อม เสียงหายใจอย่างลำบากคล้ายลมรั่วที่ไหนสักแห่งดังฟิ้วๆ แต่ยังคงย้ำอีกว่า

"ตอนนี้ยังไม่สะดวก ขอให้อาตมาตายไปก่อน ฝากด้วยนะ"

ไฟด้านในของแท่นบูชาสั่นไหวไปมาราวกับเร่งให้ตอบ ฉันตอบได้เพียงว่า "ได้ค่ะ" และตกลงให้คำสัญญากันในต้นฤดูร้อน พ.ศ. 2553...

วัดแห่งนั้นอยู่บนเนินมิตะ

---

[1] พระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งที่ชาวพุทธฝ่ายมหายานนับถือมาก

หากเดินจากสี่แยกอาซาบุจูบังในโตเกียวไปทางใต้จนถึงสะพานที่ 2 ซึ่งมีชื่อตรงตัวว่าสะพาน ‘นิโนะฮาชิ[2]’ ในสมัยเอโดะ[3]มีการบุกเบิกพื้นที่แถบนี้ โดยเฉพาะพื้นที่แม่น้ำฟูรูกาวะ ซึ่งปัจจุบันเป็นเขตมินาโตะแบ่งฟากตะวันออกกับตะวันตก ปัจจุบันมีสะพานข้ามแม่น้ำขนาดมหึมาของทางด่วนเขตเมืองหลวงสาย 2 ทอดข้ามศีรษะ ในแต่ละปี แม่น้ำฟูรูกาวะสายนั้นจึงค่อยๆ ถูกลืมเลือนไป

จากสะพานนิโนะฮาชิข้ามแม่น้ำฟูรูกาวะไป จะเป็นเนินฮิวงะซากะ ซึ่งมีทางลาดชันมากชนิดไม่เกรงใจกันเลย ในฤดูใบไม้ร่วง ต้นเมเปิ้ลตามทางเท้าจะแผดเผาเป็นสีแดง เนินนี้จะเลื่องชื่อในใจกลางเมืองขึ้นมาบ้างแต่เฉพาะฤดูนี้เท่านั้น จากจุดนี้เขตอาซาบุเปลี่ยนชื่อเป็นมิตะ และเริ่มเห็นตัวอักษรคันจิคำว่า ‘ซึนะ’ ตามย่านที่อยู่บนเนิน เช่น ‘ซึนะซากะ’ ‘มิตะซึนะมาจิ’ ‘ซึนะโนะเทบิคิซากะ’ ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างย่านมิตะอิจโจเมะกับนิโจเมะ ฯลฯ

คำว่า ‘ซึนะ’ มาจากชื่อของผู้บัญชาการทหาร วาตานาเบะ ซึนะ ซามูไรเลื่องชื่อในสมัยเฮอัน[4] เป็นตัวแทนของจตุมหาราชิกา[5]ซึ่งรับใช้มินาโมโตะ โยริมิตสึ[6] วีรกรรม (ตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาเรื่อง ‘ราโชมอน’) ของวาตานาเบะ ซึนะที่รู้จักกันดี ได้แก่ การปราบชูเท็นโดจิปีศาจร้ายแห่งภูเขาโอเอะและตัดแขนยักษ์ นับว่าเป็นฮีโร่แห่งยุค มีข้อสันนิษฐานว่ามิตะในโตเกียวเป็นถิ่นกำเนิดของซึนะ สถานทูตออสเตรเลียซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่นั้นยังคงเก็บรักษาบ่อน้ำที่ซึนะใช้ล้างตัวตอนแรกเกิดไว้ด้วย

---

[2] Ninohashi คำว่า Ni แปลว่า 2 Hashi แปลว่า สะพาน ชื่อสะพานตั้งว่าสะพานที่ 2

[3] Edo-Jidai พ.ศ. 2146 – 2411 เป็นยุคที่มีโดเมียวตระกูลโทกูงาวะเป็นโชกุน ตั้งรัฐบาลโชกุนที่เมืองเอโดะ (ปัจจุบันคือโตเกียว)

[4] Heian-Jidai ศักราชญี่ปุ่น อยู่ในช่วง พ.ศ. 1337 - 1728 เมืองหลวงอยู่ที่เฮอังเกียว (ปัจจุบันคือเมืองเกียวโต) เป็นยุคทองของญี่ปุ่น ศิลปวัฒนธรรมรุ่งเรืองขีดสุด

[5] จอมเทพ 4 องค์ผู้รักษาคุ้มครองโลก 4 ทิศ ได้แก่ ท้าวธตรฐ ท้าววิรุฬหก ท้าววิรูปักษ์ และท้าวเวสวัณ คนไทยจะคุ้นกับ เวสสุวัณ หรือเวสสุวรรณ

[6] เป็นผู้บัญชาการทหารช่วงกลางรัชสมัยเฮอัน มีชีวิตในช่วง พ.ศ. 1491 – 1564

เยื้องกับด้านหน้าของสถานทูตมีวัดพุทธมหายานนิกายโจโดชินชู ซึ่งใช้ตัวอักษรคันจิคำว่า 'ซึนะ' ด้วยว่า

วัดโคโชซังโทโคจิ[7]

ต้องเดินลงบันไดจากถนนไม่ชันนักราวสามสิบขั้น จะเจออุโบสถตรงหน้า ซึ่งได้ปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมตัวอาคารตั้งแต่ก่อนสงครามโลกหลายครั้งแล้ว วัดแห่งนี้ถือกำเนิดตรงตามกับชื่อวัด ว่ากันว่าเริ่มจากเป็นวัดพุทธภายในบ้านตระกูลวาตานาเบะซึ่งเป็นสถานที่เกิดของซึนะ เจ้าอาวาสของวัดเป็นคนในตระกูลวาตานาเบะสืบทอดรุ่นสู่รุ่น

ตำนานของซึนะจะจริงเท็จแค่ไหนขอไม่พูดถึง แต่จาก 'ฟุไนบิโค[8]' ฉบับที่ 145 (รัชสมัยบุนเซ[9]ที่ 11 พ.ศ. 2371 หอสมุดแห่งชาติ) ซึ่งเป็นเอกสารเกี่ยวกับวัดที่เก่าแก่สุด พบว่าวัดนี้มีประวัติความเป็นมากว่าพันปีก่อนอย่างแน่นอน

เจ้าอาวาสรุ่นที่ 30 ของวัดนี้คือ วาตานาเบะ ฟุโซ ซึ่งเกิดในรัชสมัยโชวะ[10] ที่ 6 (พ.ศ. 2474)

จุดเริ่มต้นที่ได้เข้าไปเยี่ยมท่านมาจากเรื่องเล็กๆ ทำให้ได้ 'รายชื่ออนุศาสนาจารย์' เก่าของสถานกักกันโตเกียว ในฤดูใบไม้ผลิ พ.ศ. 2552 เมื่อค้นดูรายชื่อพระสงฆ์พบว่ามีเพียงรูปเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่ นั่นคือพระวาตานาเบะรูปนี้นั่นเอง

ตอนมาเยี่ยมที่วัดเพื่อขอฟังเรื่องราวต่างๆ พระวาตานาเบะมีอายุเจ็ดสิบแปดปี ไม่กี่ปีก่อนหน้านี้ร่างกายทรุดโทรมลงจึงสละตำแหน่ง

---

[7] การอ่านออกเสียงตัวอักษรคันจิ อ่านได้ทั้งแบบจีนและแบบญี่ปุ่น ในที่นี้จะอ่านออกเสียงแบบจีนว่า 'โค' ไม่ใช่ 'ซึนะ' ซึ่งเป็นการอ่านออกเสียงแบบญี่ปุ่น

[8] หนังสือทางภูมิศาสตร์สมัยเอโดะจัดทำขึ้นใน พ.ศ. 2323 – 2399

[9] Bunsei-Jidai ศักราชญี่ปุ่น อยู่ในช่วง พ.ศ. 2361 - 2374

[10] Showa-Jidai ศักราชญี่ปุ่น อยู่ในช่วง พ.ศ. 2469 – 2532

เจ้าอาวาสวัดให้กับลูกชาย แต่น่าตกใจที่ท่านยังคงทำงานเป็นอนุศาสนาจารย์ในสถานกักกันอยู่ ท่านเริ่มปฏิบัติงานอนุศาสนาจารย์ขณะอายุยี่สิบแปดปี รวมครึ่งศตวรรษพอดี

สถานที่ที่เรียกว่าสถานกักกันนั้นเป็นสถานที่สำหรับผู้ต้องหาถูกคุมขังจนกว่าศาลจะตัดสินโทษ หลังจากถูกพิจารณาตัดสินโทษแล้ว ผู้ต้องหาส่วนใหญ่จะถูกส่งตัวไปเรือนจำทันที เฉพาะผู้ที่ได้รับโทษ 'ประหารชีวิต' เท่านั้นจะได้รับการปฏิบัติที่ต่างออกไป พวกเขาจะถูกคุมขังอยู่ในสถานกักกันนั้นจนกว่าจะถึงวันประหารชีวิต เมื่อถูกตัดสินประหารชีวิต นักโทษประหารชีวิตจะถูกจำกัดการติดต่อกับภายนอกอย่างเข้มงวด เช่น ไม่ให้ใช้จดหมายหรืองดเข้าเยี่ยม และจะอยู่ในห้องขังเดี่ยวเพียงลำพังแทบทุกวันจนกว่าจะถึงวันสำเร็จโทษประหารชีวิต นักโทษเหล่านี้จะได้รับอนุญาตให้อนุศาสนาจารย์ซึ่งเป็นพลเรือนทั่วไปเพียงผู้เดียวเข้าเยี่ยมได้อย่างอิสระเท่านั้น

อนุศาสนาจารย์มีบทบาทในการพูดคุยกับนักโทษประหารชีวิต ซึ่งแบกชะตาชีวิตที่กำลังจะถูกสำเร็จโทษในไม่ช้า อีกทั้งยังเป็นพยานเฝ้าดูวาระสุดท้ายในลานประหารด้วย เป็นอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ เลยสักนิด ต่อให้หาอนุศาสนาจารย์สำหรับนักโทษประหารชีวิตทั่วประเทศก็ไม่มีใครเลยที่ประกอบอาชีพได้ยาวนานเท่าพระวาตานาเบะ และจากนี้ไปคงไม่มีอีกแล้ว

เหตุผลก็คือความโหดร้ายของการปฏิบัติงานนี้ ส่วนใหญ่สภาพจิตใจทนไม่ได้นานกว่าสภาพร่างกายเสียอีก

แล้วทำไมท่านถึงยังคงปฏิบัติงานนั้น ไม่สิ ทำไมท่านถึงทำงานนั้นมาได้นานนับครึ่งศตวรรษกัน

ฉันจึงอยากลองถามความในใจของท่านถึงการได้พูดคุยกับนักโทษประหารชีวิต และสถานที่ซึ่งตัดขาดจากสังคมโดยสิ้นเชิงที่เรียกว่า

ลานประหาร ในสายตาของท่านแล้วท่านมองเห็นอะไร ในฐานะเป็นนักบวช ท่านทำอะไร และท่านคิดยังไงเกี่ยวกับงานในอาชีพนี้ที่ตัวเองทำมานานครึ่งศตวรรษ

ระยะแรกฉันเหมือนเจอกำแพงหนาก้นอยู่ ต้องปีนขึ้นเนินฮิวงะซากะจากสะพานนิโนะฮาชิด้วยอาการหอบ ดื่มน้ำชาถ้วยหนึ่งที่ทางวัดนำมาเสิร์ฟให้แล้วเดินกลับลงเนิน วนซ้ำไปแบบนั้นในช่วงปีแรก แต่พอพูดถึงโทษประหารชีวิต ท่านก็เลี่ยงด้วยความหวาดกลัวทันที ไม่เหลือช่องว่างสักนาทีให้ฉันได้ชวนท่านพูดเลย

...สิ่งที่ทนทายาดที่สุดจนถึงตอนนี้คงเป็นการ ‘โฟกัส’ ละมั้ง เคยมีนักข่าวชายคนหนึ่งดักรออยู่ทางเข้าหน้าวัด อาตมาต้องแอบเข้าออกทางประตูหลังวัด ส่วนใหญ่รอวันเดียว ถ้าเห็นว่าไม่ได้เรื่องก็ถอดใจกันไป แต่เขาเก่งมาก ตื๊ออยู่ประมาณหนึ่งอาทิตย์เลย

แต่ที่เดือดร้อนคงเป็นนักข่าวหนังสือพิมพ์ พวกนั้นโทร.มาถามกริ๊งเดียวแล้วให้ตอบว่า ‘ใช่’ หรือ ‘ไม่ใช่’ แล้วเอาทั้งหมดมาแต่งเป็นเรื่องราวเหมือนอาตมาเป็นคนพูด นิสัยเสียใช้ไม่ได้เลย อาตมาเลยไม่ตอบเด็ดขาด ใครถามอะไรมา อาตมาตอบคำเดียวว่า ‘ไม่รู้’ ฮ่าๆ ๆ

พระวาตานาเบะระเบิดเสียงหัวเราะให้ผู้สื่อข่าว แต่สายตากลับไม่ยิ้มเลย ท่าทางคนที่ปีนเนินฮิวงะซากะขึ้นมาถึงนี่ไม่ได้มีแค่ฉันคนเดียว พระผู้มีท่าทางสงบเยือกเย็นกลับซ่อนบรรยากาศเศร้าสร้อยและมีเมตตาจิตไว้ไม่มิด ไม่รู้ว่ามันคือคุณธรรมหรือเสน่ห์ของนักบวช แต่มีเสน่ห์ประหลาดชวนให้ไปวัดนั้นโดยไม่ย่อท้อต่อเนินชันมากนั้น

คิดดูแล้วคนญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับศาสนาที่ประหลาดจริงๆ

ตอนเกิดก็ฉลองกันแบบคริสต์ทั่วเมือง อีกหนึ่งสัปดาห์ต่อมาก็ไปตบมือไหว้พระขอพรที่ศาลเจ้า ส่วนที่ต้องพึ่งศาสนาโดยไม่เกี่ยงว่าจะเป็นวัดหรือศาลเจ้าก็ตอนจัดงานศพ เรามักพูดกันเสมอว่า 'จะกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตอนเป็นทุกข์' หลายคนได้แต่นึกสงสัยว่าจะคุยอะไรกับพระ ถ้าไม่ได้ไปกราบไหว้ขอพร การไม่ยึดติดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่งแบบนี้แทบไม่มีให้เห็นที่ไหนในโลกนี้เลย

พจนานุกรม 'โคจิเอ็น' บัญญัติศัพท์คำว่า 'อนุศาสน์' คือ 'กิจกรรมการสอนโดยมีจุดประสงค์เพื่ออบรมศีลธรรมให้กับนักโทษ' และยังมีเอกสารภายในที่บันทึกข้อปฏิบัติต่างๆ ของอนุศาสน์ชื่อ 'คู่มืออนุศาสน์' (การประชุมอนุศาสนาจารย์แห่งชาติ ครั้งที่ 11 รัชสมัยโชวะที่ 41[11]) ได้เขียนไว้ว่า 'จะต้องชี้นำผู้ถูกคุมขังให้กลับมามีคุณธรรม'

ถ้าเป็นนักโทษจำคุกที่มีอนาคตก็ยังถือว่าดี แต่ถ้าอบรมให้กับนักโทษประหารชีวิตผู้ไม่มีหวังจะได้กลับเข้าสู่สังคมอีก จะช่วยเยียวยาจิตใจของผู้หมดหวังในชีวิตอยู่แล้วให้หยั่งรู้คำสอนของศาสนาพุทธกับชินโตให้กลับมามี 'คุณธรรม' ได้จริงหรือ ศาสนาจะมีพลังได้ขนาดนั้นหรือ ฉันผู้ไม่เชื่อทั้งพุทธและชินโตจึงได้แต่สงสัยอยู่ตลอดว่าคงทำอะไรได้ไม่มากนักหรอก

ขณะค้นหาบันทึกต่างๆ ที่มีการเผยแพร่เพื่อจะได้นำไปคุยกับพระวาตานาเบะ ฉันก็พบความจริงบางอย่างที่คาดไม่ถึง งานเขียนที่อนุศาสนาจารย์บันทึกประสบการณ์ตรงของตัวเองอยู่ดีๆ ก็หายไปช่วงเวลาหนึ่ง งานเขียนที่พิมพ์ไว้ล่าสุด 'อนุศาสน์ร้อยปี' (คณะกรรมการเรียบเรียงอนุศาสน์ร้อยปี วัดฮอนกังกลุ่มวัดฮอนกังพุทธมหายานนิกายโจโดชินชู วัดฮอนกังกลุ่มโอทานิ) มีเล่มแรกและเล่มหลัง สองเล่มหนา เหล่าพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับงานอนุศาสน์ด้านศาสนาได้รวบรวมประวัติศาสตร์การ

[11] ตรงกับ พ.ศ. 2509

อนุศาสน์หลังจากยุคเมจิ[12] และตีพิมพ์ในรัชสมัยโชวะที่ 48 (พ.ศ. 2516) เพียงแต่ไม่ใช่หนังสือเพื่อการค้าจึงไม่ได้วางขาย

หลังจากนั้นงานเขียนเกี่ยวกับอนุศาสน์ที่เป็นรูปธรรมก็หายไป เบื้องหลังคงมาจากระบบจัดการสถานกักกันเข้มงวดขึ้น ห้ามนำเหตุการณ์ภายในสถานกักกันออกไปเผยแพร่ กระทรวงยุติธรรมได้ประกาศห้ามอนุศาสนาจารย์นำข้อมูลที่รับรู้ภายในสถานกักกันไปบอกต่อบุคคลที่สาม ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวหรืออนุศาสนาจารย์ด้วยกันเองก็ตาม

จากประสบการณ์การทำงานของพระวาตานาเบะ เมื่อก่อนท่านเคยเป็นผู้อำนวยการสมาพันธ์อนุศาสนาจารย์แห่งชาติ ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของอนุศาสนาจารย์ทั่วประเทศราวหนึ่งพันแปดร้อยคน และเป็นผู้รับผิดชอบติดต่อกับสถานกักกันอย่างใกล้ชิด อาจเรียกได้ว่าอยู่ในสถานภาพใกล้เคียงกับผู้เก็บงำข้อมูล เช่นนั้นท่านคงไม่ปริปากเล่าอะไรให้รู้ง่ายๆ นักหรอก

ตั้งแต่ที่มาวัดมิตะครั้งแรกจนฤดูกาลเปลี่ยนไป ต้นเมเปิ้ลระบายสีเนินฮิวงะซากะ ใบไม้ร่วงกระจายจนต้นเหี่ยวแห้งไปหมด ฉันชินมากแล้วกับเนินชันมากตรงนั้น จากการคุยสัพเพเหระเรื่อยเปื่อยทำให้รู้ว่า ฉันกับพระวาตานาเบะเป็นคนจังหวัดฮิโรชิม่าเหมือนกัน และยิ่งพูดคุยกัน ก็พบว่าบ้านเกิดของเราทั้งคู่นั่งรถไม่ถึงสี่สิบนาที

“อาตมาฟังวิธีพูดของคุณ ก็นึกอยู่ว่าน่าจะเป็นคนฮิโรชิม่า”

ดวงตาไม่ยิ้มคู่นั้นผ่อนคลายลงในที่สุด

เป็นเรื่องแปลกทีเดียว ในใจกลางกรุงโตเกียวห่างไกลจากบ้านเกิดจะได้เจอคนคุยกันถูกคอไม่ว่าจะเป็นทางขึ้นเขา โรงเรียนประถม บรรยากาศเทศกาลซึ่งอยู่ไกลปืนเที่ยงในฮิโรชิม่า จนถึงคำร่ำลือของสมาชิกสภาท้องถิ่น การคุยสัพเพเหระนี้กระหน่ำร้อนแรง น้ำชาที่มาเสิร์ฟจากเดิมเป็นถ้วยน้ำชาใบเล็กแค่ถ้วยเดียว ก็เริ่มมีขนมสำหรับดื่มชาติดมาด้วย แถมยังยอมให้เติม

[12] Meiji-Jidai ศักราชญี่ปุ่น อยู่ในช่วงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2411 – 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2455)

น้ำชาได้อีก ในที่สุดถึงขั้นเตรียมกระติกน้ำร้อนเติมกาน้ำชาด้วย เวลาในการพูดคุยก็ยาวนานขึ้นโดยปริยาย

หลังจากนั้นไม่กี่ครั้งที่ไปเยี่ยม พระวาตานาเบะก็ถามขึ้นด้วยใบหน้าขึงขังว่า

“ว่าแต่คุณไม่เคยถามอาตมาสักครั้งว่าเห็นด้วยหรือคัดค้านกับโทษประหารชีวิตเลยนะ คนเป็นผู้สื่อข่าวต้องถามกันสิ”

ฉันตอบโดยไม่คิดอะไรว่า

“คนที่รู้เรื่องโทษประหารชีวิตดีกว่าใคร จะมาถามง่ายๆ เอาป่านนี้ว่าเห็นด้วยหรือคัดค้าน คงไม่เกิดประโยชน์อะไรหรอกค่ะ”

ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ท่านจึงเริ่มปริปากพูดทีละนิดถึงวันที่ท่านอยู่กับนักโทษประหารชีวิต ก่อนเข้าสู่ฤดูร้อนครั้งที่สองเพียงเล็กน้อยที่เนินมิตะ จึงได้ให้คำมั่นสัญญาต่อหน้าพระอมิตาภะพุทธเจ้า ถ้าดูจากประวัติการทำงานของพระวาตานาเบะที่ผ่านมา คำสัญญานั้นไม่ได้มีน้ำหนักแค่คำสารภาพของอนุศาสนาจารย์ผู้หนึ่งเท่านั้น แต่ต้องรักษาสัญญานั้นให้ได้ดีที่สุด

จากนั้นท่านก็เริ่มสารภาพเรื่องราวอันแสนยาวนานอย่างไม่คาดคิด นับตั้งแต่ฟังท่านเล่าใช้เวลาราวหนึ่งปี ได้ขออนุญาตบันทึกเสียงบางส่วนของการพูดคุยเรื่องสำคัญลงในเทปด้วย ท่านไม่มีทีท่าปฏิเสธการบันทึกเสียง และกล่าวไว้ว่า ‘อยากฝากรอยเท้าของตัวเองทิ้งไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง...’ แสดงให้เห็นถึงการเตรียมใจที่ไม่ธรรมดาของท่าน แถมในช่วงเวลาเดียวกันท่านยังได้เปิดเผย ‘บันทึกอนุศาสน์รายวัน’ ที่แอบเก็บไว้อีกด้วย

“อาตมาเขียนไว้กันลืม พอดูบันทึกนี้แล้ว ก็ค่อยๆ นึกถึงเรื่องต่างๆ ในบันทึกนี้เช่นกัน ถ้าอาตมาตายไป ทั้งหมดนี้คงเป็นแค่เศษกระดาษธรรมดาไม่มีใครเอาไปใช้หรอก”

บันทึกรายวันนี้เป็นเอกสารล้ำค่าในการฟังเรื่องราวของพระวาตานาเบะ

ระหว่างฟังท่านเล่าและอ่านบันทึก ฉันเริ่มเข้าใจแล้วว่าพระวาตานาเบะหลบเลี่ยงการให้ข่าวไม่ใช่แค่เพื่อรักษาความลับที่ท่านปฏิบัติ

งานราชการเท่านั้น แต่ต่อให้มีคนมาเยี่ยมเพื่อขอพูดคุยโดยไร้จุดมุ่งหมายใดๆ สิ่งที่ท่านเห็นมาในโลกข้างในนั้นมันหนักอึ้งจนไม่อาจเล่าให้ใครฟังได้ง่ายๆ

ในวัยหนุ่มที่ไม่เคยนึกถึงคำว่า 'นักโทษประหารชีวิต' พระวาตานาเบะก็เคยเร่ร่อนอยู่ระหว่างความเป็นความตายในบ้านเกิดที่ฮิโรชิม่า ท่านรอดประสบการณ์โหดร้ายนั้นมาได้ด้วยการละเลยชีวิตผู้อื่น และหลังจากนั้นเมื่อเริ่มใช้ชีวิตใหม่ในโตเกียวก็ยังไม่อาจตัดขาดจาก 'ความตาย' ซึ่งแบกความผิดที่ไม่อาจให้อภัยได้

การรำลึกถึง 'ความตาย' ก็ถือว่าเป็นการรำลึกถึง 'ชีวิตที่เหลืออยู่' ด้วย 'ชีวิต' ที่มีอยู่ตอนนี้ ยิ่งมีความทุกข์มากเพียงใด ความกลัดกลุ้มใจก็ยิ่งหนักหนาขึ้นเท่านั้น ท่านได้ยืนดูก้นบึ้งของความเป็นความตายแบบนั้นจนซึมซับเข้าไปในตัวท่านมานานกว่าแปดสิบปี อีกด้านของคำสารภาพเป็นความมืดมิดที่ทำให้หลงทางอยู่ในเขาวงกตไม่มีที่สิ้นสุดชั่วนิรันดร์ ความกลัดกลุ้มในใจท่านสั่งสมมานานหลายสิบปีเป็นตะกอนพัวพันกับผู้คนรอบข้างในยามไม้ใกล้ฝั่ง ทำร้ายจิตใจและร่างกายเป็นแผลลึกอย่างแสนสาหัส

การอนุศาสน์นักโทษประหารชีวิตในระยะเวลาครึ่งศตวรรษ และการใช้ชีวิตที่แบกความขมขื่นและความขัดแย้งของระบบประหารชีวิตไว้ในตัวท่านเอง คำพูดที่กลั่นกรองจากเบื้องลึกในจิตใจท่านเป็นคำถามย้อนกลับมาหาพวกเราแต่ละคนที่จะต้องเผชิญหน้ากับ 'ความตาย' ของตัวเองในวันหนึ่ง

คำว่า 'โทษประหารชีวิต' คืออะไรกันแน่... จึงอยากรวบรวมคำที่ท่านพูดทิ้งไว้นี้และเรียงร้อยความจริงที่ซ่อนเร้นมายาวนาน เพื่อประทับรอยเท้าใหม่ลงในหน้าประวัติศาสตร์การอนุศาสน์ที่ว่างเปล่านั้นด้วย

ถ้อยแถลงจากนี้ไป เป็น 'ความเป็นและความตาย' ในมุมมองของพระสงฆ์รูปหนึ่ง

บทที่ 1
เส้นทางสู่อนุศาสนาจารย์

การพบเจอ

รัชสมัยโชวะที่ 32 (พ.ศ. 2500) พระวาตานาเบะ ฟุโซ อายุยี่สิบหกปี เดินทางเข้าโตเกียวเมืองใหญ่เพียงลำพัง

บ้านเกิดของพระวาตานาเบะซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในหุบเขาลึก จังหวัดฮิโรชิม่า เป็นวัดที่มีประวัติยาวนานมาตั้งแต่ยุคเซ็งโกคุ[13] แต่เจ้าอาวาสของวัดนั้นได้พี่ชายท่านซึ่งเป็นลูกชายคนโตสืบทอด พระวาตานาเบะลูกชายคนรองจึงเป็นครูสอนวิชาสังคมในโรงเรียนมัธยมปลายแห่งหนึ่งในละแวกใกล้เคียงบ้านเกิดก่อนขึ้นมาที่โตเกียว

สำหรับวาตานาเบะร่ำเรียนเป็นพระมาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ไม่คิดว่าตัวเองจะผันชีวิตเป็นครูอยู่เกือบปีก็สบโอกาส มีคนรู้จักแนะนำให้ดูตัวลูกสาวของวัดในโตเกียว จึงแต่งงานเข้าบ้านลูกสาวของวัดนั้น ถึงแม้

---

[13] Sengoku ยุคสงครามนองเลือด หรือสงครามกลางเมืองของญี่ปุ่น (พ.ศ. 2020 – 2158) ปกครองโดยตระกูลอาชิคางะ และเสื่อมลงในสมัยอาชิคางะ โยชิมาสะ

จะอยู่โตเกียวซึ่งห่างไกลจากบ้านเกิด พระวาตานาเบะมีความหวังจะได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในฐานะพระเสียที สำหรับท่านแล้วการอยู่ไกลจากเมืองฮิโรชิม่าเหมือนเป็นการบอกลาความทรงจำอันไม่น่าอภิรมย์อีกด้วย

การพบเจอที่ไม่มีวันลืมเกิดขึ้นเมื่อหนึ่งปีก่อน เป็นอนุศาสนาจารย์ในโตเกียวโลกใบใหม่ ท่านจำได้ว่าท่านได้พบเจอบุคคลผู้นั้นช่วงต้นฤดูร้อนหลังจากท่านได้เป็นรองเจ้าอาวาสวัดโทโคไม่นาน

วันนั้นมีพระย่างเข้าสู่วัยชรารูปหนึ่งแต่งกายแปลกๆ เข้ามาในวัด พระรูปนั้นห่มจีวรเก่าๆ ขอบเลอะ ใส่รองเท้าผ้าใบสีขาว ถือห่อผ้าขาดวิ่นใบหนึ่ง แบกวิทยุเก่าซึ่งน่าจะเป็นของสมัยสงครามขึ้นพาดไหล่ ตรงข้ามกับการแต่งกายแปลกประหลาด อิริยาบถของพระชราภาพรูปนั้นกลับสง่างามแววตาแหลมคม กริยาท่าทางไม่ว่าจะเป็นการทักทายหรือการถอดรองเท้าล้วนภูมิฐานอย่างเห็นได้ชัด พระวาตานาเบะออกมารับที่หน้าประตูวัดถึงกับผงะไปเล็กน้อย

พระรูปนั้นมีนามว่า ชิโนดะ ริวยู

ในเวลานั้นพระชิโนดะอายุหกสิบเอ็ดปี ขณะที่พระวาตานาเบะอายุยี่สิบเจ็ดปี อายุทั้งคู่ต่างกันราวพ่อกับลูก พระชิโนดะรูปนี้ในเวลาต่อมาเป็นผู้มอบตำแหน่งอนุศาสนาจารย์สำหรับนักโทษประหารชีวิตให้พระวาตานาเบะรับหน้าที่ต่อจากตัวท่านเอง

พระชิโนดะรูปนี้เป็นคนรู้จักเก่าแก่กับเจ้าอาวาสวัดโทโค ซึ่งมีฐานะเป็นพ่อตาของพระวาตานาเบะ พระชิโนดะเดินทางมาวัดนี้เพราะถูกเชิญให้มาเทศน์ในงานที่ทางวัดจัดขึ้น ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดใหญ่ในจังหวัดฟุกุโอกะ แต่ไม่รู้ว่ามีเหตุอันใดถึงเข้ามาโตเกียวทุกเดือนเพื่อแสดงธรรมศาสนาพุทธมหายานนิกายโจโดชินชู ในโตเกียวไม่ได้รับความนิยมเมื่อเทียบกับญี่ปุ่นตะวันตก พระวาตานาเบะนึกสงสัยจึงได้ลอบเข้าไปดูในอุโบสถก่อนเวลาแสดงธรรมก็ต้องตกตะลึง

สถานที่แสดงธรรมคนเต็มอย่างรวดเร็วทั้งที่ปกติจะมีคนมาฟังไม่ถึงครึ่งหนึ่ง ในบรรดาคนที่นั่งไหล่ชนกันจนแทบขยับตัวไม่ได้ มีคนอีกมากมายที่ไม่ใช่คนในตระกูลที่อุปถัมภ์วัดนี้ พระวาตานาเบะเพิ่งเข้ามาโตเกียวรู้อยู่เต็มอกว่าถ้าเป็นชนบทคงไม่ยากลำบากอะไร แต่คนในเมืองใหญ่จะมานั่งฟังเทศน์ต้องลำบากเพียงใด พระวาตานาเบะถึงกับถามพ่อตาว่าเกิดอะไรขึ้น จึงรู้ว่าทุกคนมาจากทุกสารทิศเพื่อตั้งตารอฟังพระชิโนดะเทศน์ แถมยังร่ำลือกันว่าการแสดงธรรมของพระชิโนดะไม่ว่าจะที่ไหนก็มีคนเข้าฟังเต็มที่นั่งทุกครั้ง พระวาตานาเบะจึงตัดสินใจพับเก็บงานตัวเองแล้วเข้าไปหลบอยู่ที่มุมอุโบสถ 'ไหนขอฟังหน่อยซิ' เพื่อลองฟังพระชราภาพรูปนี้เทศน์ดู

หัวข้อแสดงธรรมในวันนั้นเขียนไว้บนกระดานดำว่า 'คนเลวคือคนแบบไหน' พระวาตานาเบะมาคิดในภายหลังว่าการได้พบเจอกับพระชิโนดะเริ่มด้วยหัวข้อแสดงธรรมว่า 'คนเลว' คงมีชะตาต้องกันอย่างลึกซึ้ง

การแสดงธรรมของพระชิโนดะเริ่มเทศน์ว่า

"เอาละ ทุกท่านคิดไหมว่าเราเป็นคนดีหรือคนเลว เราไม่เคยถูกตำรวจจับมาก่อน ตั้งใจใช้ชีวิตมาตลอด ท่านที่คิดว่าตัวเองเป็นคนดีช่วยยกมือขึ้นด้วยครับ ครับ โอ มีเยอะอยู่นะ งั้นท่านที่คิดว่าตัวเองเป็นคนเลวล่ะ... อ้อ มีเยอะเหมือนกัน น่ากลัวจริงๆ ว่าที่นี่มีแต่คนเลว!"

สถานแสดงธรรมถึงกับมีเสียงดังเซ็งแซ่ทันที พระชิโนดะหมุนตัวหันหลังไปขีดเขียนบนกระดานดำเล็กๆ ว่า

...หากคนดีพ้นทุกข์ไปเกิดในแดนสุขาวดีได้ คนเลวก็ทำได้เช่นกัน

เป็น 'คำสอนพ้นทุกข์สำหรับคนเลว' ของพุทธมหายานนิกายโจโดชินชู

ประโยคที่ว่า ‘โลกใบนี้คนดีมักได้รับการช่วยเหลือ คนเลวจึงยิ่งต้องได้รับการช่วยเหลือ’ เป็นวิธีพูดที่ตรงข้ามอย่างสิ้นเชิงกับความคิดปกติที่ว่า ‘ในเมื่อคนเลวได้รับการช่วยเหลือ คนดีก็ยิ่งต้องได้รับความช่วยเหลือ’ การบันทึกการแสดงธรรมของพระชิโนดะที่ยังหลงเหลืออยู่ในตอนนี้มีต่อดังนี้

“มนุษย์เป็นคนโง่ เวลาแยก *คนดี* และ *คนเลว* คนส่วนใหญ่มีแนวโน้มมองจากตัวเองซึ่งเป็น *คนดี* มองคนอื่นเป็น *คนเลว* กล่าวคือ *เลว* ปกติแล้วเป็นเรื่องของคนอื่น แน่นอนการขโมยของผู้อื่น การคร่าชีวิตผู้อื่นถือว่าเป็นคนเลวอย่างเห็นได้ชัด อาจเป็นเรื่องปกติที่คิดว่าตัวเองไม่ได้ทำแบบนั้นจึงเป็นคนดี ทั้งที่ความจริงแล้วคนส่วนใหญ่กระทำผิดแต่กลับหันหลังไม่ได้รับการอบรมให้สำนึกผิดกับความผิดนั้น ไม่ใช่หรือครับ”

พระชิโนดะพูดทิ้งเป็นปริศนาไว้ ผู้ฟังต่างพร้อมใจยื่นหน้าฟัง

“เช่น เราบริกรรมอย่างศรัทธาว่า ‘นะโมอมิตาพุทธ’ แต่ในใจกลับสงสัยว่า ‘ทำแบบนี้แล้วจะได้อะไร’ หรือเปล่า *ภาวนา*ขอเป็นคนดีแต่ภายในใจกลับมโนแผนการชั่วร้ายอยู่เรื่อยๆ หรือเปล่า ปากเอ่ยชมความสำเร็จของผู้อื่นแต่ในใจกลับอิจฉาตาร้อนบ้างไหม กล้าพูดไหมว่าคำพูดที่ตั้งใจหยอกล้อของตัวเองไม่ได้ทำให้คนฟังเป็นทุกข์ ทุกคนครับ มองดูภายนอกเป็น *คนดี* เหมือนไม่ได้ทำอะไรผิด แต่กลับคิดว่าตัวเองเป็นคนดีนั้นกลายเป็น *คนดีจิตใจเลว* อาตมาอาจใช้คำพูดแย่สักหน่อย เป็นคนดีจอมปลอม คงไม่มีใครมี ‘ใบหน้าเป็นคนดี’ งดงามไปถึงจิตใจด้วยใช่ไหม”

สิ่งที่พระชิโนดะจะพูดคือ ถ้าคนดีจอมปลอมที่หลงคิดว่าตัวเองเป็นคนดียังได้รับความช่วยเหลือ คนที่รู้ตัวว่าภายในใจตัวเองคิดร้ายจนเป็นทุกข์ก็ยิ่งต้องได้รับความช่วยเหลือเช่นกัน ทุกครั้งที่พระชิโนดะตั้งคำถาม ผู้ฟังทุกคนจะผงกศีรษะตอบรับตลอด

“ ‘การสารภาพบาป’ ในศาสนาคริสต์มีความหมายตรงตามตัวอักษรคือการสำนึกผิดในบาป แต่การสารภาพบาปของพระอมิตาภะพุทธเจ้านั้นหมายถึง ‘พวกเราโง่เขลาไม่อาจสารภาพบาปได้ง่ายๆ แม้จะพยายาม

สารภาพแล้วก็ตาม' มนุษย์เรา 'รู้ทั้งรู้แต่เลิกไม่ได้' พ่อแม่ผู้มีลูกเต็มบ้านต่อให้รักลูกทุกคนเท่าเทียมกัน ถ้ามีลูกคนหนึ่งเจ็บป่วยขึ้นมา พ่อแม่จะเอาใจใส่เฝ้าไข้ลูกคนนั้นโดยปริยาย เช่นเดียวกัน พระอมิตาภะพุทธเจ้าก็ยิ่งทรงห่วงคนที่กระทำบาปอย่างโง่เขลา ต่อให้ออกนอกลู่นอกทาง ถ้าทบทวนความผิดนั้นและสำนึกผิด พระอมิตาภะพุทธเจ้าจะทรงยินดีด้วยว่า 'ถึงจะเป็นผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์แต่ก็เก่งแล้ว เก่งมาก' นี่คือคำสอนพ้นทุกข์สำหรับคนเลว"

เช่นเดียวกับพ่อแม่เป็นห่วงลูกที่ป่วย เช่นเดียวกับหมอรักษาผู้ป่วยที่มีอาการสาหัสก่อน พระอมิตาภะพุทธเจ้าก็จะทรงช่วยคนเลว ความจริงแล้ว 'คำสอนพ้นทุกข์สำหรับคนเลว' แบบนั้น อธิบายถึงความสำคัญในการเผชิญหน้าต่อสู้กับจิตใจตัวเอง มนุษย์เราอ่อนแอ เป็นได้ทั้งคนดีและคนเลว ขึ้นอยู่กับการพบเจอผู้คนและสภาพแวดล้อมรอบตัว ทุกคนมีกิเลสในใจที่ไม่มีวันปัดกวาดให้สะอาดหมดจด ถ้ามองจากพระอมิตาภะพุทธเจ้าประทับอยู่ท้องฟ้าเบื้องบน มนุษย์ที่ว่านั้นล้วนเป็นคนเลวกันหมด พระชิโนดะแสดงธรรมว่าก่อนอื่นต้องมองเห็น 'ความเลว' ภายในตัวเอง สิ่งสำคัญคือ มองความมืดในใจที่ไม่เห็นด้วยตาเปล่าให้ออกก่อน ไม่ต้องสนใจอดีตที่ผ่านมา สาระสำคัญอยู่ที่ 'การมีชีวิตแน่วแน่อยู่ในตอนนี้' อาจเป็นคำสอนที่พยายามช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทุกคนให้มีชีวิตอยู่ร่วมกับความทุกข์ในช่วงเวลานี้บนโลกใบนี้ก็เป็นได้

พระชิโนดะเทศน์สรุปได้ดังนี้ (*ต่อไปนี้จะใช้เป็นข้อความของผู้เขียน)

"เรื่องเมื่อวานนี้ได้จบลงแล้ว พูดไปก็เท่านั้น พรุ่งนี้เป็นสิ่งไม่แน่นอน ปรากฏการณ์ที่จริงแท้ของเราคือ *วันนี้* เท่านั้น แม้แต่เช้านี้ก็จบลงแล้ว คืนนี้ล่ะ ใช่ ยังมาไม่ถึง ดังนั้น สิ่งที่แน่นอนของเราจึงเป็นเพียง *ตอนนี้* เท่านั้น ถึงเราจะกลัดกลุ้มต่างๆ นานา ปัจจุบันนี้ ขณะนี้ เราต้องมีชีวิตต่อไปในทิศทางที่ดีขึ้นสักเล็กน้อยก็ยังดี ทำในสิ่งที่ต้องทำ ที่เหลือคือ 'นะโมอมิตาพุทธ (*หมายถึงปล่อยให้เป็นหน้าที่ของพระอมิตาภะพุทธเจ้า)' ก็พอ"

การแสดงธรรมนั้นปนตลก เบาสมอง ไม่มีกลิ่นอายการเทศน์สั่งสอนเลย บางครั้งเหมือนกำลังฟังราคุโกะ[14] เสียงทุ้มแหบแห้งเล็กน้อยดูโน้มน้าวใจมากกว่าการแสดงธรรม

เมื่อเทศน์จบ ผู้ฟังก็กรูกันเข้าไปห้อมล้อมพระชิโนดะจนเกิดเป็นวงใหญ่ อุโบสถที่เงียบสงัดกลับคับคั่งไปด้วยผู้คนที่คึกคักกับการคุยเรื่องสัพเพเหระหรือปรึกษาหารือจนถึงเย็น พระชิโนดะนั่งพูดคุยอยู่ในระดับเดียวกันกับทุกคนอย่างใกล้ชิด สำหรับพระวาตานาเบะนั้นเหม่อมองเหตุการณ์นั้นทับซ้อนกับภาพของชาวบ้านที่ห้อมล้อมพ่อของเขาในวัดบ้านเกิดของตัวเอง

พระวาตานาเบะได้ฟังเทศน์ของพระชิโนดะแล้ว จึงยอมรับเหตุผลที่มีคนจำนวนมากเดินทางมาฟังเทศน์ของท่าน และชื่นชมว่ามีคนเก่งอยู่ในโตเกียว แต่พอนึกขึ้นได้ว่าพระชิโนดะมาจากจังหวัดฟุกุโอกะ จึงรีบเก็บรอยยิ้มเจื่อนของตัวเอง พระวาตานาเบะก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่เริ่มตั้งหน้าตั้งตารอฟังการแสดงธรรมของพระชิโนดะอีกครั้ง

โสเภณี

ความจริงแล้วพระวาตานาเบะ ฟุโซมาโตเกียวพร้อมแผนการบางอย่างในใจ ตอนขึ้นโตเกียวมาท่านไม่นึกฝันมาก่อนว่าตัวเองจะเป็นอนุศาสนาจารย์ให้นักโทษประหาร เพียงแต่งานอนุศาสน์มีจุดที่ตรงกับความตั้งใจอันแรงกล้าของท่าน คือต้องการเสียสละตนเป็นอาสาสมัครให้สังคมพร้อมกับทำงานของพระไปด้วย

[14] การเล่าเรื่องตลกแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่น มีนักแสดงเพียงคนเดียวเล่าเรื่องราวโดยแสดงท่าทางและน้ำเสียงดึงความสนใจของผู้ฟัง

แผนการที่ว่านั้นคือการทำงานที่วัดในโตเกียวไปพร้อมกับสร้างพื้นฐานทางการเงินให้มั่นคงเพื่อตั้งศูนย์ฟื้นฟูสำหรับโสเภณี เพื่อให้รู้ถึงเบื้องหลังของความคิดแหวกแนวนี้ คงต้องย้อนเวลากลับไปยังสมัยพระวาตานาเบะเรียนอยู่มหาวิทยาลัย

พระวาตานาเบะเดินทางจากฮิโรชิม่าไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยริวโคคุในเกียวโตตอนอายุสิบเจ็ดปี ช่วงฤดูใบไม้ผลิ รัชสมัยโชวะที่ 23 (พ.ศ. 2491) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดได้ไม่นาน เช่นเดียวกับลูกชายของวัดอื่นๆ ส่วนมาก

ในตัวเมืองเกียวโตรอดพ้นจากภัยโจมตีทางอากาศได้ ช่างแตกต่างราวโลกคนละใบกับเมืองฮิโรชิม่าที่มอดไหม้จากสงคราม พอตกเย็นเสียงซามิเซ็ง[15]จะดังมาจากร้านมาจิยะ[16]ย่านกิอง[17] เสียงโคโตะ[18]จากบ้านพักซามูไรหลังเล็กๆ ดังไม่ขาดสาย เวลานั้นบ้านที่กว้างพอมีพื้นที่เหลืออยู่บ้างในเมืองจะริเริ่มให้พวกนักเรียนในท้องถิ่นเช่าห้องเพื่อหารายได้สำหรับจ่ายค่าที่พัก โดยเฉพาะพวกนักเรียนพระที่เรียนในมหาวิทยาลัยริวโคคุ ถ้าเป็นลูกชายของวัดที่มีมรดกมากพอในพื้นที่จะได้รับการต้อนรับระดับลูกค้าชั้นดีเสียส่วนใหญ่

พระวาตานาเบะเช่าห้องพักของร้านขายของฝากร้านใหญ่ โดยต้องปีนขึ้นเนินซาวังซากะซึ่งอยู่ถัดจากวัดคิโยมิซึในย่านฮิงาชิยามะ (ปัจจุบันร้านนี้ยังคงเปิดให้บริการอยู่และยังมีห้องพักที่พระวาตานาเบะเคยอาศัยอยู่ด้วย) จากห้องพักชั้นสองฝั่งตะวันตกของอาคารร้านจะมองเห็นเมือง

---

15 Shamisen เครื่องดนตรีญี่ปุ่นประเภทสาย ใช้แท่งไม้ในการเล่น

16 Machiya ร้านค้าเล็กๆ สไตล์ญี่ปุ่นโบราณ

17 Gion เป็นย่านเก่าแก่ และเป็นแหล่งหญิงเกอิชาผู้มีความชำนาญทางศิลปะ

18 Goto เครื่องดนตรีญี่ปุ่นประเภทสาย ใช้ปลอกนิ้วดีดสาย

เกียวโตและมักเห็นกลุ่มนักย้อมผ้ามืออาชีพแบบยูเซ็น[19]ซักผ้าที่ย้อมแล้วและเอาไปตากบนหินตามแม่น้ำคัตสึระ

สิ่งที่พระวาตานาเบะได้เรียนในคาบแรกของมหาวิทยาลัยริวโคคุกลายเป็นเรื่องตลกขบขันในเวลาต่อมาคือ

...ครูบอกว่า 'พวกคุณทั้งหลาย! ครูจะบอกสิ่งสำคัญให้นะ พวกผู้หญิงที่พักอยู่ตามบ้านพักในเกียวโตเล็งพวกนักเรียนโรงเรียนมัธยมปลายไดซังโคโตและพวกนาย!' ใครได้เรียนโรงเรียนมัธยมปลายไดซังโคโตจะสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเทอิโคคุได้ พอแต่งงานแล้วจะให้พากลับวัดตัวเองได้ ฉะนั้น ต้องระวังพวกผู้หญิงในบ้านพักไว้ให้ดี 'ถ้าไปมีอะไรกันขึ้นมาแล้วคิดจะหนีกลับละก็' ...ตอนนั้นพูดไว้เท่าไรนะ เห็นว่า 'เสียสองแสนเยนเชียวนะ!' จำนวนเงินน่าตกใจทีเดียว ลำบากจริงๆ อาตมาเป็นคนบ้านนอกไม่ประสีประสา เห็นนักศึกษาพาผู้หญิงกลับวัดไปก็เยอะจริงๆ เวลานั้นคงคิดว่าวัดจะมีข้าวให้กินละมั้ง

แต่ความกลัดกลุ้มภายในใจของพระหนุ่มวาตานาเบะนั้นไม่ใช่หญิงในบ้านพัก จากบ้านพักลงเนินชาวังซากะไปจะเจอเนินโกะโจซากะและมีสะพานโกะโจซึ่งเป็นสนามรบของเบ็งเค[20]กับอุชิวากามารุ[21] พอข้ามสะพานไปจะมีซ่องโสเภณีถูกกฎหมายในย่านชิจิโจชินจิ ทางฝั่งทิศเหนือจะมีซ่องโสเภณีถูกกฎหมายย่านมิยะกาวะโจ

...ทุกวันอาตมาจะเดินลงจากบ้านพักไปเดินเล่นในย่านมิยะกาวะโจสวมกิโมโนผ้าทอลายสอง คาดเข็มขัดโอบิที่กัดเป็นสีขาว ใส่รองเท้าเกี๊ยะ

---

[19] เป็นเทคนิคการย้อมผ้าแบบเกียวโตโดยใช้แปรงทาลงบนผ้าไหม

[20] Benkei พระและนักรบญี่ปุ่น (พ.ศ. 1698 – 1732)

[21] Ushiwakamaru ซามูไรญี่ปุ่น (พ.ศ. 1702 – 2275) ชื่อตอนโตแล้วคือ มินาโมโตะ โยชิสึเนะ

ส้นสึกเป็นขนมเซ็มเบ้[22] ไม่มีเงินติดตัว จะมีเงินได้ยังไงกัน พอเดินเล่นทุกวันเข้า คุณป้าร้านโอคิยะ[23]ก็รู้ว่าเป็นนักศึกษา ช่วงสุดท้ายเริ่มสนิทกันจึงรู้ว่าอาตมาเป็นลูกชายของวัด จึงเริ่มเข้ามาทักทาย

"พ่อนักศึกษา จะเข้ามาอาบน้ำไหม"

"น้ำร้อนยังไม่มีคนแช่ใช่หรือเปล่า"

"น้ำร้อนยังไม่มีใครมาแช่เลย"

"งั้นขอเข้าไปอาบสักหน่อยนะ"

หุๆ ๆ อ่างอาบน้ำมีกลิ่นไม้หอม แล้วบอก "คุณป้า ขอบคุณครับ" จากนั้นดื่มชาแล้วก็กลับ

(กลับทั้งอย่างนั้นเลยเหรอคะ)

ใช่ อาตมาไม่มีอะไรติดตัวเลย เงินสักแดงก็ไม่มี แต่ยังให้อาตมาได้แช่น้ำอาบด้วย ขอบคุณที่ดูแลอาตมาอย่างดี แล้ว จากตรงนี้สิ อืม...

พระวาตานาเบะพูดถึงตรงนี้แล้วหยิบดินสอเริ่มวาดแผนที่ช้าๆ ท่านเขียนชื่อเรียวกัง[24]เล็กๆ ด้วยลายมือหวัดลงในกรอบสี่เหลี่ยม เพื่ออธิบาย 'ร้าน' ที่ไปบ่อยๆ

...ร้านนี้จะมีหญิงบริการประจำร้าน ร้านที่อาตมาไปบ่อยอยู่ตรงนี้ ร้านโอคิยะจากกิองเดินมาเรียกให้เข้าร้าน ถ้ามองเข้าไปในร้านโอคิยะจะเห็นผู้หญิงอยู่เต็มร้าน พอตกดึกคงสักตีหนึ่งได้นะ จะมีพวก 'ไม่มีแขกเรียก' ต้องเลิกงานแบบไม่ได้ต้อนรับแขก มีเยอะอยู่ มันก็มีบ้างนะ เช่นว่า 'นี่ มาเที่ยวห้องพักผมไหม' แหะๆ ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงเนื้อหอมที่สุดเลย

---

[22] Sembei ข้าวเกรียบญี่ปุ่นทำจากข้าวหรือแป้งสาลี แผ่นแบน

[23] Okiya คล้ายโรงเรียนกินนอน สอนเด็กหญิงให้คอยติดตามรับใช้รุ่นพี่หรือเกอิชาหรือเจ้าของโอคิยะนั้น

[24] Ryokan โรงแรมขนาดเล็กหรือโรงเตี๊ยมแบบญี่ปุ่นดั้งเดิม

ย่านมิยะกาวะโจ สมัยก่อนเริ่มมาจากร้านน้ำชา[25]ที่มีชายหนุ่ม (อิโรโกะ[26]) ค้าประเวณีให้ชายผู้ชื่นชอบชายด้วยกัน ในเวลานั้นหญิงบริการมีสองร้อยเจ็ดสิบคน มีหญิงเกอิชาราวหนึ่งร้อยคน โรงน้ำชา[27] ในจำนวนสองร้อยเจ็ดสิบร้าน มีอยู่ประมาณยี่สิบร้านที่ไม่เรียกแขก ส่วนที่เหลืออีกสองร้อยห้าสิบร้านจะเรียกแขกเข้าร้านโดยถือว่าเป็น 'โรงน้ำชาเปิดใหม่' (จากหนังสือ 'เด็กไมโกะ[28]แห่งเกียวโต สายเข็มขัดโอบิยาว' แต่งโดยฟุเนะฮาชิ เซอิจิ สำนักพิมพ์บุงเกชุนจู รัชสมัยโชวะที่ 28[29]) ย่านมิยะกาวะมาจิมีโรงน้ำชาเรียงรายกัน มีกลิ่นอายเชื้อเชิญนักศึกษาว่า 'เข้ามาแช่น้ำอาบไหมคะ'

พระวาตานาเบะมีใจปฏิพัทธ์กับหญิงคนหนึ่ง หลังเลิกงานหญิงคนนั้นไม่มีลูกค้าเรียก จึงได้เจอกันบ่อยและเริ่มคุยถึงบ้านเกิด

หญิงคนนั้นเกิดในครอบครัวชาวนายากจนในเกาะชิโกกุ ทางบ้านมีลูกดก มาเกียวโตเพื่อกิ่งๆ ขายตัว พระวาตานาเบะได้ยินจำนวนหนี้สินที่แบกไว้ตอนถูกขายตัวถึงกับตกใจแทบตาถลน หนี้ก้อนนั้นยังเทียบไม่เท่ากับเงินที่จ่ายเพื่อตัดสัมพันธ์กับหญิงในบ้านพักที่ท่านได้ยินในคาบเรียนมหาวิทยาลัยเลย

เวลานั้นชาวนาที่มีกำลังทรัพย์พอประทังชีวิตไปได้บ้างจะให้ลูกสาวออกไปใช้แรงงานหาเงิน แต่ในหมู่บ้านชาวนาที่ประสบกับความอดอยากหลายต่อหลายครั้งเข้า ไม่มีแม้แต่ข้าวจะกิน จำต้องขายเรือนร่างโดยมีคำว่า 'ทดแทนคุณพ่อแม่' ค้ำคออยู่ เมื่อส่งมอบลูกสาวตัวเองให้กับผู้ค้าแลกกับเงินก้อนแบบ 'หนี้ล่วงหน้า' ทางครอบครัวยังพอหาอะไรประทังชีวิตต่อไปได้ แต่ผู้รับหน้าที่แบกหนี้จำนวนนั้นคือพวกลูกสาว

---

[25] Mizuchaya ร้านน้ำชาที่ให้ลูกค้าได้พักผ่อนตามข้างทางหรือภายในวัด

[26] Iroko พระเอกละครคาบูกิ (Kabuki) ซึ่งเป็นศิลปะแสดงของญี่ปุ่นที่มีแต่ผู้ชายเล่น

[27] Ochaya หรือ Goten โกะเท็ง เป็นร้านเล็กๆ ใช้สำหรับค้างแรมและให้ความบันเทิง

[28] Maiko เด็กหญิงอายุราว 15 ปี ที่ฝึกศิลปะเพื่อไว้ต้อนรับแขก หรือก็คือเด็กฝึกหัดเพื่อเป็นเกอิชาในอนาคต

[29] ตรงกับ พ.ศ. 2496

ขอย้อนเวลากลับไปเล็กน้อย หนังสือ ‘ว่าด้วยทฤษฎีของหญิงบริการในเกียวโต’ (แต่งโดยโออิวะ มาโกโตะ สำนักพิมพ์จูโอโคดันฉะ รัชสมัยโชวะที่ 11[30]) ได้สำรวจถิ่นกำเนิดของหญิงบริการราวหนึ่งพันสามร้อยคนในเกียวโต พบว่าหนึ่งในสี่คนถูกพามาจากเกาะชิโกกุ จำนวนที่พุ่งทะยานมากสุดคือผู้ที่เกิดในจังหวัดเอฮิเมะมีหนึ่งร้อยสามสิบคน (คิดเป็นสิบเปอร์เซ็นต์ของจำนวนทั้งหมด) และจังหวัดโคจิมีหนึ่งร้อยแปดคน หญิงคนนั้นก็คงเป็นคนหนึ่งที่ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้

ปกติกำหนดเวลาใช้หนี้ไว้ห้าปี แต่หากจะปลด ‘หนี้ล่วงหน้า’ ได้ ต่อให้รับแขกห้าคนภายในหนึ่งคืนก็คืนไม่หมด เจ้าตัวต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายไปโรงพยาบาลเพื่อรักษาโรคทางเพศสัมพันธ์ ไหนจะต้องมีค่าเครื่องแต่งกายประดับตกแต่งให้ครบอีก ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันยิ่งเพิ่มขึ้น อย่าว่าแต่จะใช้หนี้คืนเลย ตรงกันข้ามมีหญิงมากมายสร้างหนี้ขึ้นใหม่ สุดท้ายหญิงเหล่านี้จะต้องขายเรือนร่างต่อไปชั่วชีวิต จนกว่าจะใช้ร่างกายไม่ได้เป็นนกที่ถูกขังอยู่ในกรงจริงๆ

ตอนนั้นพระวาตานาเบะได้พูดสารภาพความในใจกับหญิงคนนั้นอย่างเขินอายว่า

“เอาเถอะ ถ้าจะให้พูดตรงๆ ก็คงพูดได้ว่า ‘คนอื่นเป็นลูกค้า ผมเป็นลูกค้าที่คิดว่าเป็นสามีนอกสมรส’ คุณอาจคิดว่าคนเป็นพระมาพูดอะไรแบบนี้...”

...คนอื่นเป็นลูกค้า ผมเป็นลูกค้าที่คิดว่าเป็นสามีนอกสมรส

ประโยคนี้มาจากเรื่องที่ใช้เล่าในราคุโกะ เรื่อง ‘ฟุมิจิกาอิ[31]’ เล่าถึงหญิงโสเภณีในย่านไนโตชินจูกุ (ปัจจุบันอยู่บริเวณเขตชินจูกุ ย่านชินจูกุอิจโจเมะ-ซันโจเมะ) ซึ่งเป็นพื้นที่ซ่องโสเภณีที่ถูกกฎหมายในยุค

---

[30] ตรงกับ พ.ศ. 2495

[31] ตำนานเรื่องหนึ่งที่มักนำมาเล่าในราคุโกะ ท้องเรื่องอยู่ที่ไนโตชินจูกุ โตเกียว เนื้อหาลามก

เอโดะ พระวาตานาเบะชอบราคุโกะมาก จึงมักยกคำพูดในเรื่องที่ใช้เล่าในราคุโกะมาคุยอยู่เสมอ

ฟุมิจิกาอิเป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ซับซ้อนชายหญิงระหว่างหญิงบริการชื่อโอสุงิ ลูกค้าสนิทสนมสองราย และคนรักของโอสุงิ (ความจริงแล้วคนรักคนนี้ก็มีคนรักอีกคนด้วย) ใช้ 'จดหมาย' เป็นเครื่องมือเล็กๆ ในการดำเนินเรื่อง บรรยายความรู้สึกของชายและหญิงที่ถูกความรู้สึกครอบงำให้หลอกกันไปมา

จากคำพูดข้างต้นถ้า 'แปลตรงตัว' คือ โสเภณีที่ตนชอบแม้ต้องคอยบริการลูกค้าคนอื่นซึ่งเป็นเพียงแค่ลูกค้า แต่เราพิเศษกว่าคนอื่นเพราะเป็น 'สามีนอกสมรส' ของหญิงคนนั้น หมายถึงเป็นคนรักนั่นเอง ถ้าแปลให้เป็นการเสียดสีถึงความหลงตัวเองของผู้ชาย คำพูดก็ดูจะแรงเกินไปสำหรับพระวาตานาเบะ

ไม่ว่าจะแปลแบบไหนก็ตาม พระวาตานาเบะกลับคิดจริงจังที่จะช่วยหญิงบริการในย่านมิยะกาวะมาจิออกมาจากซ่อง แต่การจะหลุดรอดจากสภาพโสเภณีซึ่งเป็นระบบที่ต้องแบกครอบครัวอยู่เบื้องหลังได้นั้นสำหรับนักศึกษายากผู้ขาดความน่าเชื่อถือคงไม่อาจทำฝันให้เป็นจริงได้ พระวาตานาเบะจึงไม่อาจเป็น 'สามีนอกสมรส' ได้ ท่านไม่ได้เล่าว่าท่านลงเอยกับหญิงคนนั้นยังไง ถ้าถามมากไปกว่านี้จะดูกักขฬะ แต่เป็นความทรงจำวัยหนุ่มอันขมขื่นนิดๆ

ทว่าการจากลาหญิงคนนั้นทำให้พระวาตานาเบะตัดสินใจทำบางอย่าง ลำพังเพียงท่านคนเดียวไม่มีปัญญาช่วยผู้หญิงได้ ท่านจึงคิดสร้างสถานที่ขึ้นเองซึ่งช่วยพวกผู้หญิงที่ต้องจมอยู่ในทะเลทุกข์ได้ พระวาตานาเบะยิ้มเจื่อนพลางพูดว่า 'เป็นความหุนหันพลันแล่นในวัยหนุ่มน่ะ' แล้วเล่าต่อ

ในเวลานั้นมหาวิทยาลัยริวโคคุมีกลุ่มกิจกรรมชื่อ 'กลุ่มฟื้นฟูหญิงโสเภณี' มหาวิทยาลัยเป็นผู้ดูแลจัดการ เป็นโครงการเพื่อสังคม โดยรับ

พวกผู้หญิงที่ถูกบังคับให้ขายตัวมาฝึกอาชีพระยะหนึ่ง ให้คำปรึกษาการจ่ายหนี้คืนและช่วยให้กลับเข้าสู่สังคม พระวาตานาเบะก็เข้าร่วมกลุ่มนี้คอยสอดส่องดูซ่องในเกียวโต เพื่อคิดหาทางช่วยเหลือยังไงให้เกิดขึ้นได้จริง ในมหาวิทยาลัยมีกลุ่มวิจัยเกี่ยวกับ 'อนุศาสน์' ด้วย แต่ตอนนั้นท่านไม่ได้สนใจเลย

ช่วงจบการศึกษา ท่านได้ไปทัศนศึกษาดูศูนย์ฟื้นฟูที่วัดฮองกังซึ่งสร้างขึ้นในนาโกย่า และไปศูนย์ฟื้นฟูที่บาทหลวงนิกายโปรเตสแตนต์ตั้งขึ้นในโอซาก้า และทำงานโดยไม่ได้ค่าจ้างด้วย หลังจากจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแล้ว ด้วยสถานการณ์ของวัดที่เป็นบ้านเกิดของท่าน ทำให้ท่านต้องเป็นครูสอนวิชาสังคมโดยไม่ได้ตั้งใจ จึงได้แต่เก็บแผนการนั้นไว้ในใจมาตลอด

...ในการสร้างศูนย์ที่ว่านั้นจะต้องอยู่ในเมืองใหญ่ อาตมามาโตเกียวก็อยากทำโครงการเพื่อสังคมคล้ายกลุ่มฟื้นฟูหญิงโสเภณี อาตมาไม่เคยบอกใครในครอบครัว หากขาดคนคอยหนุนหลังในการทำงานที่ว่านี้ก็จะทำไม่ได้ จึงจำเป็นต้องใช้วัดเป็นฐานทางการเงิน อาตมาจึงคิดจะเป็นเจ้าอาวาสวัดไปด้วยและทำงานที่ว่านี้ไปด้วย อาตมาเป็นลูกชายคนรองของพระจึงกลับฮิโรชิม่าไม่ได้ ไหนๆ จะต้องออกเดินทางแล้ว ก็อยากไปเมืองใหญ่ และเมืองใหญ่สุดก็คือโตเกียว

พระวาตานาเบะได้เห็นดอกซากุระเป็นครั้งที่สองในโตเกียว ขณะที่ต้นซากุระกำลังผลิดอกใบร่วงหล่นกระจัดกระจาย

พระวาตานาเบะฟังพระชิโนดะ ริวยูแสดงธรรมครั้งแรกผ่านมาราวสิบเดือน วันหนึ่งเมื่อพระชิโนดะแสดงธรรมเสร็จก็เดินเข้าไปหารองเจ้าอาวาสหนุ่มที่มักฟังธรรมอย่างกระตือรือร้นอยู่แถวหลังสุด

"อาตมารู้มาจากเจ้าอาวาสว่าคุณมาตั้งไกลจากฮิโรชิม่าเพื่อแต่งเข้ามาในวัดนี้ ทำไมถึงมาโตเกียวล่ะ"

“ไม่มีอะไรครับ ถ้าคิดจะทำแล้ว ผมอยากทำกิจกรรมในเมืองใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น”

“อยากทำอะไรในโตเกียวหรือ”

“ผมอยากเอาวัดเป็นฐานที่ตั้งและทำงานที่เชื่อมกับสังคมครับ”

“งานที่เชื่อมกับสังคมงั้นรึ”

“เมื่อวันก่อนเพิ่งพังแผนงานนั้นไปเองครับ ผมเป็นคนจับจด กำลังหาแผนงานถัดไปเรื่อยๆ ครับ”

‘แผนงาน’ ที่พระวาตานาเบะพูด คงไม่ต้องบอกก็รู้ว่าเป็น ‘ศูนย์ฟื้นฟูหญิงโสเภณี’ พระวาตานาเบะเข้าโตเกียวแล้วในปีต่อมา รัชสมัยโชวะที่ 33 (พ.ศ. 2496) กฎหมายป้องกันการค้ามนุษย์มีผลบังคับใช้กันทุกภาคส่วน ระบบโสเภณีเป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งเป็นพิษภัยในสังคม กลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย พื้นที่ที่ขีดเส้นแดงซึ่งเคยถูกยอมรับให้เป็นซ่องถูกกฎหมายก็ถูกกำจัด กฎหมายกำหนดให้ยกระดับสังคมกำกับดูแลการค้ามนุษย์ แต่ทุกคนก็รู้ว่ายังทำได้ไม่ทั่วถึงจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ในเวลานั้น พระวาตานาเบะกลับมองว่าหญิงโสเภณีจะหมดไปพร้อมกับแผนการสร้างศูนย์ฟื้นฟูหญิงโสเภณีด้วย ท่านได้อธิบายเรื่องราวนั้น พระซิโนดะจึงถามอีกว่า

“อาตมารู้จากเจ้าอาวาสว่าคุณก็ถูกระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิม่าด้วยนี่คงลำบากน่าดูเลยสิ”

เหมือนพระซิโนดะจะซักประวัติของพระวาตานาเบะหลายอย่างจากเจ้าอาวาสหรือพ่อตา พระวาตานาเบะมาโตเกียวในโลกใบใหม่ก็อยากลืมคำว่า ‘ระเบิดปรมาณู’ แต่อยู่ดีๆ ก็มีคนพูดขึ้นมา จึงทำอะไรไม่ถูกไปชั่วขณะ ช่วงเวลานั้นมีข่าวลือไม่มีมูลว่า คนที่ประสบกับระเบิดปรมาณูจะได้รับผลร้ายที่ถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ไปสู่ลูกหลานได้ด้วย

“ผมเคยตายแล้วครั้งหนึ่ง ทิ้งชีวิตตัวเองครั้งหนึ่ง เลยคิดว่าจากนี้ไปจะต้องทำอะไรสักอย่างในโตเกียวเท่านั้นเองครับ”

พอตอบสั้นๆ แล้ว พระชิโนดะก็เบิกตากว้างร้อง “โห” ออกมา ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา เมื่อใดที่พระชิโนดะมาแสดงธรรมที่วัดโทโค ท่านจะต้องเข้าไปคุยกับพระวาตานาเบะทุกครั้งไป ทั้งคู่เริ่มพูดคุยกันมากขึ้นเรื่อยๆ

จากนั้นไม่นานพระวาตานาเบะได้สารภาพความในใจกับพระชิโนดะเป็นคนแรกถึงประสบการณ์โดนระเบิดปรมาณูในฮิโรชิม่าที่เก็บไว้ในใจนับเป็นเรื่องที่น่าอดสูเมื่อเห็นผู้คนร้องขอความช่วยเหลือแต่ตัวเองกลับวิ่งหนีเอาตัวรอดซึ่งจะกล่าวถึงในภายหลัง พระชิโนดะไม่ได้พูดอะไรเลยได้แต่นิ่งฟังอยู่เงียบๆ แต่กลับทำให้พระวาตานาเบะรู้สึกว่าเมฆหมอกดำมืดที่ปกคลุมจิตใจมายาวนานเริ่มจางหาย กลับมาสดใส สำหรับพระวาตานาเบะผู้สูญเสียพ่อซึ่งเป็นพระตั้งแต่เด็ก จึงใช้เวลาไม่นานในการมองพระชิโนดะ ริวยูเป็นทั้งปรมาจารย์และเป็นทั้งพ่อในโตเกียวที่ไม่อาจหาใครพึ่งพิงได้เลย

ย้อนรอยชีวิตของพระชิโนดะ ริวยู

พระชิโนดะ ริวยู ผู้ชักนำพระวาตานาเบะเข้าสู่โลกแห่ง ‘อนุศาสนาจารย์ของนักโทษประหารชีวิต’ เป็นคนเช่นไร จึงอยากย้อนรอยดูชีวิตของท่าน รอยเท้าของท่านอาจพูดได้ว่า ‘ผิดแผก’ อย่างเห็นได้ชัดในโลกของนิกายโจโดชินชูในเวลานั้น คนที่รู้จักท่านดีก็เล่าขานกันต่อๆ ไป

พระชิโนดะเกิดในรัชสมัยเมจิที่ 29 (พ.ศ. 2439) เป็นลูกชายคนโตของวัดไซโทคุซึ่งเป็นพุทธมหายานนิกายโจโดชินชู เมืองโนกาตะ จังหวัดฟุกุโอกะ

สมัยก่อนโนกาตะเป็นหนึ่งในเมืองที่เรียกว่า สามเมืองใหญ่แห่งจิคุโฮ รวมเมืองอีซุกะและทากาวะ มีการขนถ่ายถ่านหินจากเหมืองถ่านหินรอบบริเวณสถานีโนกาตะตลอดเช้าค่ำ ปกติจะเป็นย่านสับเปลี่ยนรถใหญ่

อันดับหนึ่ง มีขบวนรถบรรทุกสินค้ามากกว่าห้าสิบตู้ต่อคิวอย่างคึกคัก มีคำกล่าวว่า 'เมืองโนกาตะจะกลางวันหรือกลางคืน ท้องฟ้าก็เป็นเขม่ามืด' (จากหนังสือ 'บันทึกพเนจร' แต่งโดยฮายาชิ ฟูมิโกะ) มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่าบริเวณแถวสถานี แม้กระทั่งนกกระจอกก็ตัวดำมืดไปด้วยเขม่าของรถไฟบรรทุกถ่านหินและรถจักรไอน้ำ จากขนาดเมืองที่มีประชากรเกือบหกหมื่นคน แม้แต่ปัจจุบันนี้สถานีโนกาตะยังคงมีพื้นที่กว้างใหญ่ผิดแปลกออกไป และยังคงทิ้งให้เห็นร่องรอยประวัติศาสตร์ในเวลานั้นไว้

ด้านหน้าสถานีที่ติดกับย่านสับเปลี่ยนรถนั้นเป็นพื้นที่ของวัดไซโทคุที่พระชิโนดะเกิด เนื่องจากการขยายพื้นที่ย่านสับเปลี่ยนรถสมัยก่อนทำให้วัดจำต้องค่อยๆ ถอยร่นไปติดภูเขา ปัจจุบันนี้ตั้งอยู่บนเนินสูงเล็กน้อย ก้มลงมองเห็นสถานีเจอาร์โนกาตะ อุโบสถของวัดตั้งตระหง่านอยู่บนกำแพงหินสง่างาม คล้ายปราสาทหลังเล็ก ส่วนจุดเริ่มต้นของวัดนี้คงต้องย้อนไปถึงยุทธการที่เซกิงาฮาระ[32] (รัชสมัยเคโช[33]ที่ 5 พ.ศ. 2143 แค่เจ้าหน้าที่ธุรการทางกฎหมาย (พระธุรการของวัด) ปกติมีสามถึงห้าคน เมื่อได้เป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ ชื่อเสียงก็เลื่องระบือในพื้นที่นั้น ชีวิตของพระชิโนดะมีสภาพแวดล้อมพร้อมสรรพแบบนั้นไปตลอดตั้งแต่ช่วงหนึ่งของชีวิตจนไม่มีใครหยุดได้

จุดเปลี่ยนของชีวิตคือรัชสมัยไทโช[34] พระชิโนดะในวัยยี่สิบ

เนื่องจากท่านป่วยเป็นวัณโรค ในสมัยนั้นถือว่าเป็นโรคน่ากลัวที่รักษาไม่หาย เรียกว่า 'วัณโรคปอด' ได้ด้วย เป็นโรคที่ทุกคนไอเป็นเลือดและเสียชีวิตลงในที่สุด พระชิโนดะเข้ารับการรักษากับหมอชื่อดัง ท่านเดินทางไปเกาะชิกะ จังหวัดฟุกุชิมะ และรักษาอาการป่วยหลายปี ภายหลังท่าน

---

[32] ปัจจุบันคือจังหวัดกิฟุ เป็นการสู้รบระหว่างกองกำลังโทกูงาวะ อิเอยาสุและอิชิดะ มิตสึนาริ ซึ่งจงรักภักดีต่อตระกูลโทโยโตมิ สุดท้ายโทกูงาวะชนะสงคราม

[33] Keicho-Jidai ศักราชญี่ปุ่น อยู่ในช่วง 27 ตุลาคม พ.ศ. 2139 – กรกฎาคม พ.ศ. 2158

[34] Takisho-Jidai ศักราชญี่ปุ่น อยู่ในช่วง 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2455 – 25 ธันวาคม พ.ศ. 2469

ได้เล่าในการแสดงธรรมว่าท่านเห็นผู้ป่วยรอบตัวค่อยๆ เสียชีวิตไปทีละคน ‘อาตมานอนสั่นอยู่บนเตียง กลัวว่าเชื้อโรคนับไม่ถ้วนที่ตามองไม่เห็นจะกัดกินร่างกายตัวเอง’

ชีวิตที่ไม่มีทางรู้วันพรุ่งนี้จะเป็นยังไง พระชิโนดะทนทุกข์ทรมานว่าตัวเองจะเผชิญหน้ากับ ‘ความตาย’ ที่ใกล้มาเยือนยังไงดี ตอนแข็งแรงดีท่านเคยพูดในเทศกาลรำลึกถึงผู้ตายที่ถูกพรากชีวิตในเหมืองถ่านหินเหมือนเข้าใจดีว่า ‘เรายินดีที่ได้ไปเกิดใหม่ในดินแดนสุขาวดีของพระอมิตาภะพุทธเจ้า’ แต่พอตัวเองล้มป่วยลงกลับนึกเสียดายชีวิต ตัดใจไม่ได้ วิงวอนร้องขอ ‘ยังไม่อยากตาย อยากมีชีวิตยืดไปอีกสักวันก็ยังดี’ เพิ่งรู้ความหมายแท้จริงของคำว่า ‘กิเลส’ เอาแต่ร้องไห้เสียใจที่ตัวเองต้องมาตายแบบนี้ รู้สึกเสียดายมาก

ไม่กี่ปีผ่านไป ถึงแม้จะสูญเสียปอดข้างหนึ่งและกระดูกซี่โครงบางชิ้น พระชิโนดะฟื้นตัวกลับมาปกติได้อย่างน่าอัศจรรย์ ความโชคดีในความโชคร้ายคงเป็นเช่นนี้เอง ด้วยอาการป่วยเป็นเหตุให้ท่านไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหารเพื่อทำสงครามยาวนานสิบห้าปีช่วงต้นรัชสมัยโชวะ

ขณะที่เพื่อนและคนรู้จักหลายคนต้องจบชีวิตลงในสนามรบส่วนใหญ่ตายอยู่นอกประเทศแม้แต่กระดูกก็นำกลับมาไม่ได้ ตอนนึกถึงวาระสุดท้ายอันน่าเศร้าของพวกเขาที่ไม่มีใครเคยรำลึกถึง พระชิโนดะนึกถึงตัวเองในช่วงกำลังต่อสู้กับโรคจนทำตัวไม่ถูก ท่านรู้สึกผิดและหงุดหงิดใจยากจะบรรยาย ท่านจึงคิดว่าการที่ตัวเองมีชีวิตรอดมาได้จนถึงตอนนี้ต้องหาสิ่งที่ควรทำหรือสามารถทำได้ หางานที่ทุกคนรังเกียจ ไม่อยากทำ หาคนที่ต้องการความช่วยเหลือจริงๆ

ท่านจึงเริ่มไปสถานกักกันฟุกุโอกะซึ่งอยู่ไกลจากโนกาตะ ในตอนนั้นเดินทางเที่ยวเดียวใช้เวลาเกือบสองชั่วโมง เพื่ออนุศาสน์นักโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นงานที่ไม่มีใครรับทำ แม้ไม่สามารถตรวจสอบจากบันทึกได้ แต่ญาติของพระชิโนดะบอกว่าท่านไปปฏิบัติกิจอนุศาสน์ที่สถานกักกัน

ฟุกุโอกะเป็นเวลาอย่างน้อยสิบปี ปัจจุบันนี้ทางวัดไซโทคุยังคงเก็บสัมภาระซึ่งสมควรเรียกว่าของส่วนตัวของนักโทษประหารชีวิตที่ไม่มีผู้มารับ นอกจากนี้ พระชิโนดะไม่เพียงแต่ช่วยนักโทษประหารชีวิตเท่านั้น ท่านยังรับนักโทษที่ครบวาระการจำคุกยาวนานและออกจากเรือนจำแต่ไม่มีที่ไป เอามาทำงานในวัดอีกด้วย ในตอนนั้นพวกเขาช่วยเตรียมพื้นที่บริเวณลานจอดรถของวัดไซโทคุซึ่งยังคงใช้งานมาจนถึงปัจจุบัน

พระชิโนดะเริ่มเดินทางจากโนกาตะเข้าโตเกียวเพื่อเผยแผ่ศาสนาทุกเดือนตั้งแต่รัชสมัยโชวะที่ 26 (พ.ศ. 2494) ปีที่มีการเซ็นสนธิสัญญาสันติภาพซานฟรานซิสโก[35]

หลังการยึดครองโดยประเทศพันธมิตรจบลง เข้าสู่ศักราชใหม่ พระชิโนดะจึงคิดว่าโตเกียวจะต้องเป็นฐานใหญ่ที่สุดในการขับเคลื่อนประเทศญี่ปุ่นต่อจากนี้เป็นแน่ แต่ภูมิภาคคันโต[36]มีวัดพุทธมหายานนิกายโจโดชินชูน้อยมาก พระชิโนดะจึงตัดสินใจว่าในเมื่อเคยสูญเสียชีวิตแล้วครั้งหนึ่ง จะต้องไม่ใช้ชีวิตเรื่อยเปื่อยในบ้านนอกที่มีพร้อมทุกอย่าง จะต้องเผยแผ่ศาสนาที่โตเกียวเพื่อให้คนนับถือนิกายโจโดชินชูซึ่งสอนให้เคารพชีวิตที่มีอยู่ในปัจจุบันให้แพร่หลาย ท่านปลุกเร้าตัวเองว่านี่เป็นภารกิจของตัวท่านเองหลังจากที่มีชีวิตรอดมาได้จนถึงตอนนี้

หนึ่งในเรื่องเล่าขานต่างๆ มากมายของพระชิโนดะคือ เรื่อง 'ชายที่ออกตั๋วรายเดือนระยะยาวที่สุดครั้งแรกในประเทศญี่ปุ่น' กิจวัตรของทางวัดได้ปล่อยให้คนในพื้นที่รับผิดชอบทำ ท่านจะเดินทางจากสถานีโนกาตะทุกวันที่ 5 ของเดือนเป็นประจำ ในตอนนั้นการขึ้นไปโตเกียวไม่ใช่เรื่องง่ายไม่กี่ปีแรกของการเดินทางเข้าโตเกียว แค่ซื้อตั๋วรถไฟก็ใช้เวลาหลายชั่วโมง

---

[35] The San Francisco Peace Treaty ลงนามในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2494 เป็นสนธิสัญญานำไปสู่การยุติสงครามระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศร่วมลงนามในสัญญาอีก 49 ประเทศ

[36] Kanto เป็นภูมิภาคทางตะวันออกของเกาะฮอนชู ประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ โตเกียว อิบารากิ โทชิงิ กุมมะ ชิบะ ไซตามะ คานากาวะ ยามานาชิ

เพราะต้องต่อคิวยาวเหยียดที่สถานีและนั่งโยกเยกอยู่บนที่นั่งแคบๆ สำหรับสี่คนนั่งนานกว่าสามสิบชั่วโมง ไม่นานก็มีรถไฟด่วนเที่ยวเดียวใช้เวลาราวยี่สิบห้าชั่วโมง สุดท้ายรัชสมัยโชวะที่ 31 (พ.ศ. 2499) รถไฟด่วนพิเศษ 'อาซาคาเสะ' เปิดให้บริการ จากสถานีฮากาตะนั่งตู้นอนเที่ยวเดียวใช้เวลาราวสิบเจ็ดชั่วโมง รัชสมัยโชวะที่ 50 มีรถไฟชิงกันเซ็นวิ่งระหว่างโตเกียว – ฮากาตะ แต่ก็ยังใช้เวลาแปดชั่วโมงกว่า ผู้บุกบั่นมานะท่านนี้ยังคงเดินทางทุกเดือนแบบนี้จนกระทั่งเสียชีวิตตอนอายุแปดสิบสามปี

พระชิโนดะเป็นอนุศาสนาจารย์ในสถานกักกันโตเกียว และได้ไปแสดงธรรมในศูนย์รักษาโรคเรื้อน และนำชุดชั้นในอุ่นๆ ไปให้ที่ย่านซันยะ[37] ตอนหน้าหนาวด้วย นอกจากนี้ยังสอนเด็กวัยรุ่นในโรงเรียนพุทธ ถ้าทางโรงพยาบาลหรือวัดนิมนต์ท่านก็สามารถแสดงธรรมในห้องแมนชันห้องหนึ่งได้ติดต่อกันหลายวัน ท่านจะเลี่ยงแสดงธรรมในสถานที่ขนาดใหญ่ และไม่จัดแสดงธรรมในลักษณะบรรยายปราศรัย เป็นไปได้ท่านจะเลือกสถานที่เล็กๆ แสดงธรรมเสร็จจะต้องมีคนห้อมล้อมท่านเป็นวงใหญ่ ท่านจะให้คำปรึกษาเรื่องงานหรือครอบครัวแก่คนที่มาฟังธรรม เรื่องเงินเป็นบางครั้ง การเปล่งเสียงพูดด้วยปอดข้างเดียวไม่ใช่เรื่องง่ายเลย การแสดงธรรมของพระชิโนดะ ซึ่งพยายามถ่ายทอดประสบการณ์ตรงในการเคารพการมีชีวิตอยู่อย่างทุ่มเทกับปัจจุบันนี้กลายเป็นที่เลื่องลือ ไม่ว่าท่านจะแสดงธรรมที่ใดก็มีผู้นับถือตามไปฟังอย่างล้นหลาม ถึงขนาดที่มีคนนั่งแท็กซี่มาฟังจากที่ไกลๆ ทุกครั้งที่พระชิโนดะขึ้นมาโตเกียว

ตอนท่านได้รับข่าวว่าแม่ของท่านป่วยหนัก ท่านก็ไม่กลับบ้าน บอกว่า 'จะยกเลิกการแสดงธรรมไม่ได้' ภายหลังต่อมา เมื่อท่านเสียชีวิตแล้วยังมีการนำเทปบันทึกเสียงการแสดงธรรมของพระชิโนดะมาเปิดให้ฟังกัน โดยจัดขึ้นในโตเกียวเรื่อยมาถึงสิบห้าปีอีกด้วย

---

[37] Sanya เป็นย่านใจกลางเมืองโตเกียว ค่าครองชีพต่ำสุดในโตเกียว แหล่งรวมแรงงานรายวัน คนรายได้น้อยที่มาจากต่างจังหวัด

ทุกวันที่ 5 ของเดือน พระชิโนดะจะไปโตเกียวและนั่งรถไฟกลับถึงโนกาตะเวลาเจ็ดโมงเช้าของวันที่ 1 ในเดือนถัดไป ระยะเวลาเพียงห้าวันกว่าท่านจะขึ้นโตเกียวอีก เป็นช่วงเวลาที่ทุกคนซึ่งรับผิดชอบดูแลวัดเครียดมาก ขณะอยู่โตเกียวพระชิโนดะได้เขียนสั่งงานของวัดลงในไปรษณียบัตรอย่างละเอียดมากมายกองเท่าภูเขา หากละเลยไม่ปฏิบัติงานตามที่มอบหมายอย่าว่าแต่จะโดนดุเลย พระชิโนดะจะลงมือปฏิบัติเอง งานกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนเตรียมอนุบาลซึ่งสร้างติดกันในพื้นที่วัดก็จะรวมกันมาจัดในห้าวันนี้ ทางวัดจะวุ่นวายโกลาหลไปทั่ว

ยิ่งไปกว่านั้น คนในตระกูลที่อุปถัมภ์วัดรู้อยู่แล้วว่าพระชิโนดะจะกลับมาทุกวันที่ 1 ของเดือน จะมีผู้คนตั้งตารอต่อแถวยาวเหยียดเพื่อฟังพระชิโนดะเทศน์อีกด้วย ระยะเวลาห้าวันในโนกาตะจะจัดงานกิจกรรมทั้งหมดของโรงเรียนตลอดทั้งวัน ตกกลางคืนจะจัดแสดงธรรมทุกคืน มีหลายครั้งที่ครอบครัวตระกูลที่อุปถัมภ์รู้สึกเหนื่อยขึ้นมา ก็นึกเห็นใจคนที่ยังอยู่ในอุโบสถจนดึกดื่น

ถึงแม้ว่าคนในตระกูลที่อุปถัมภ์วัดจะฟังเทศน์อยู่นานจนกว่าจะกลับกันไป งานของพระชิโนดะก็ยังไม่เสร็จ พระชิโนดะจะคว้าจอบหยิบพลั่วทำงานสวน กำจัดสิ่งปฏิกูลอย่างขยันขันแข็งจนถึงกลางดึก และเช้าวันรุ่งขึ้นตื่นนอนตีห้าเร็วกว่าใครๆ ก่อนลงมือทำงานสวน คนในครอบครัวบอกว่าไม่เคยเห็นพระชิโนดะอยู่นิ่งสบายๆ เลยสักครั้ง แม้แต่ตอนนี้ก็ยังพูดถึงความพากเพียรบากบั่นในการทำงานตลอดมาราวกับเสียดายเวลาเสี้ยววินาที ณ ตอนนั้น

พระชิโนดะมักเดินแบกวิทยุติดตัวบนไหล่ขวา ท่านรับฟังข่าวที่เกิดขึ้นบนโลกตลอดเวลา ไม่คิดจะปิดตัวเองอยู่แค่โลกแห่งสงฆ์ ตั้งแต่ท่านหูตึงเสียงวิทยุจะดังขึ้น เวลาเสียงวิทยุขยับเคลื่อนที่ไป คนในครอบครัวจะรู้ว่าท่านอยู่ไหน

นอกจากนี้ พระชิโนดะนุ่งจีวรทำกิจกรรมตลอดชั่วอายุขัย ท่านไม่เคยสวมชุดสากลเลย ในตู้นอนรถไฟขณะขึ้นโตเกียว เคยมีเจ้าหน้าที่รถไฟเห็นชุดขาวที่ท่านสวมอยู่ใต้จีวรเกือบเข้าไปกระชากโดยบอกว่า 'ผู้โดยสารครับ! อย่าเอาผ้าปูที่นอนไปสวมใส่สิครับ!' โตเกียวหลังสงครามมีถนนยางมะตอยเพิ่มขึ้น รองเท้าเกี๊ยะจึงไม่เหมาะกับการเดินทางขึ้นรถไฟที่แน่นขนัด ท่านจึงสวมถุงเท้าทาบิ[38]สีขาวจั๊วะและรองเท้าหนังสีขาวดำทูโทน ตอนเจอกันครั้งแรก พระวาตานาเบะเข้าใจผิดคิดว่ารองเท้าหนังเป็นรองเท้าผ้าใบ เพราะสีของรองเท้าคู่นั้น สไตล์การแต่งกายตลอดอายุขัยของพระชิโนดะ 'นุ่งจีวรสวมถุงเท้าทาบิใส่รองเท้าหนัง' นับว่าเป็นเรื่องพิสดารในเวลานั้น

มีเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของพระชิโนดะในเรื่องความกระตือรือร้นในการเผยแผ่ศาสนา จนบางครั้งถึงกับขนานนามให้ว่าเป็น 'คนแปลก' ท่านคิดว่า 'พระอมิตาภะพุทธเจ้าเที่ยวช่วยเหลือผู้คนจำนวนมากจนยุ่ง ตัวเองจึงห้ามพักด้วย' ขอแค่มีเวลาว่าง ก็จะบริกรรมนะโมอมิตาพุทธ ขณะเดินหรือเข้าห้องน้ำก็จะบริกรรม 'นะโมอมิตาพุทธ นะโมอมิตาพุทธ' ในโรงอาบน้ำสาธารณะ ท่านจะโผล่แต่หัวลงแช่น้ำอุ่นแล้วบริกรรมงึมงำ จนเสมียนประจำโรงอาบน้ำสาธารณะนึกสยอง (ภายหลังโรงอาบน้ำสาธารณะที่ย่านมนเซ็นนาคะโจแห่งนี้ก็เริ่มจัดแสดงธรรมด้วย) เวลาขึ้นแท็กซี่ทันทีที่บอกจุดหมายปลายทางแล้ว ท่านก็บริกรรม 'นะโมอมิตาพุทธ นะโมอมิตาพุทธ' มีหลายครั้งคนขับแท็กซี่เข้าใจว่าขึ้นมากลั่นแกล้งกวนประสาท จึงขอให้ลงจากรถ 'ผมไม่รับค่าแท็กซี่ แต่ช่วยลงรถไปเถอะครับ'

การดำเนินชีวิตเดินทางไปมาระหว่างโตเกียวกับฟุกุโอกะจนสิ้นอายุขัยแปดสิบสามปี ท่านหมดลมหายใจในอาคารสถานีโตเกียว พระผู้เผยแผ่ศาสนาราวกับรถดัมพ์มาปรากฏตัวต่อหน้าพระหนุ่มวาตานาเบะหลังจากขึ้นโตเกียวมาได้ไม่นานนั้น ไม่รู้ว่าเป็นความบังเอิญหรือเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นกันแน่

---

[38] Tabi ถุงเท้าแยกนิ้วโป้ง

‘ต้องมีคนทำภารกิจนี้’

พระวาตานาเบะกับพระชิโนดะพบกันที่มิตะ ช่วงฤดูร้อนครั้งที่ 2 ของพระวาตานาเบะ

วันหนึ่ง พระชิโนดะแสดงธรรมที่วัดโทโคเสร็จ อยู่ดีๆ ก็เรียกพระวาตานาเบะซึ่งกำลังเก็บเบาะรองนั่งในอุโบสถอยู่ให้เข้ามานั่งตรงหน้าท่านพระวาตานาเบะนึกแปลกใจว่า ‘ป่านนี้แล้วท่านจะสั่งงานอะไร’ พระชิโนดะนั่งจ้องหน้า ทำหน้าจริงจังอย่างที่ไม่เคยทำมาก่อน และพูดสิ่งที่ไม่คาดคิดว่า

“ความจริงแล้วอาตมาเป็นอนุศาสนาจารย์ของนักโทษประหารชีวิตที่อยู่ในสถานกักกันโตเกียวมาหลายปี คุณอยากลองทำด้วยกันไหม ช่วงที่อาตมากลับเกาะคิวชู นักโทษพวกนั้นคงเหงากัน”

พระชิโนดะยังคงพูดต่อหน้าพระวาตานาเบะที่กำลังตะลึงพรึงเพริดอยู่อีกว่า

“งานนี้ไม่ใช่งานง่ายเลย อาตมาอายุมากแล้ว สักวันจะต้องหาคนมารับช่วงต่องานนี้ พ่อตาคุณรับรู้เรื่องนี้แล้วนะ”

เมื่อได้ฟังคำว่า ‘นักโทษประหารชีวิต’ คำที่ไม่คุ้นหูนี้ทำเอาหัวใจของพระวาตานาเบะเต้นแรง หลังจากคิดหาคำพูดครู่หนึ่ง ไม่รู้เป็นเพราะอะไร พระวาตานาเบะถึงได้พูดตรงข้ามกับความคิดตัวเอง เป็นคำพูดอันตื้นเขินซึ่งปกติไม่มีใครพูดกัน

“นักโทษประหารชีวิตเหรอ! ฟังดูน่ากลัวจังครับ อยู่กับนักโทษประหารชีวิตกันแค่สองคน พระอาจารย์ไม่กลัวเหรอครับ!”

สายตาของพระชิโนดะมองตรงไปยังพระวาตานาเบะคล้ายจ้องดูเบื้องลึกในจิตใจของพระวาตานาเบะ

“ถ้าคุณคิดว่าน่ากลัว อีกฝ่ายก็จะน่ากลัวตามที่คุณคิด พวกเขาคอยจับสังเกตพวกเราอยู่ ถ้าคุณรู้สึกกลัว เขาก็รู้ได้ทันที ทุกอย่างขึ้นอยู่กับใจของคุณ”

ในอุโบสถยามพลบค่ำอันเงียบสงัด มีเพียงแค่พระอมิตาภะพุทธเจ้าเท่านั้นที่ได้ยินพระสองรูปคุยกัน

คราวนี้พระวาตานาเบะตอบทันทีโดยไม่ลังเลว่า

“ผมขอทำงานนี้ครับ!”

พวกผู้หญิงที่ถูกขังอยู่ในกรงขายเรือนร่างจนตัวตาย และนักโทษที่ถูกขังเดี่ยวจนกว่าจะเข้าสู่ลานประหาร ถึงแม้จะไม่เกี่ยวโยงกันแต่ที่แน่ๆ ทั้งคู่ต่างห่างเหินและถูกทอดทิ้งจากโลกภายนอก ท่านจึงคิดว่า ‘ห้ามหนี’ ไปจากเรื่องนี้

> ...อาตมาถึงคิดว่า ‘อ้อ นี่ยังไงล่ะ!’ อาตมาไม่ลังเลเลย คิดว่า ‘นักโทษประหารชีวิต เอ้า ลองทำด้วยใจดู’ เหตุผลน่ะเหรอ อะไรดีล่ะ อยากให้บอกเหตุผลกัน แต่ส่วนใหญ่เหตุผลมาบอกทีหลัง ฮ่าๆ ๆ ถ้าจะบอกความในใจก็จะกลายเป็นเรื่องแต่งขึ้นเอง เพราะมีทั้งประสบการณ์ที่ผ่านมาและเหตุผลต่างๆ นานาทับซ้อนกันอยู่ เอาเถอะ ถ้าจะบอกก็คือ ถ้าคิดจะหนีจากเรื่องโหดร้ายก็หนีได้ทันที การหนีมันง่ายและสบายด้วย ต่อให้ตัวเองหนีก็ยังมีทั้งโสเภณีทั้งนักโทษประหารอยู่ ถ้ายังมีอยู่ก็ต้องมีใครทำภารกิจนี้ หนีไม่ได้หรอก ถ้าไม่มีกฎหมายป้องกันการค้ามนุษย์ ป่านนี้อาตมาก็คงทำเรื่องโสเภณีไปแล้ว

พระวาตานาเบะพูดหลายครั้งว่า ‘ไม่อยากหนี’ การไม่วิ่งหนีความลำบากตรงหน้ากลายเป็นมาตรฐานการใช้ชีวิตของท่านตั้งแต่เวลาหนึ่งในอดีต ซึ่งเกี่ยวโยงกับประสบการณ์ในฮิโรชิม่าที่ท่านได้สารภาพกับพระชิโนดะ

สำหรับพระวาตานาเบะผู้หมดหวังกับแผนการสร้างศูนย์ฟื้นฟูโสเภณีคิดว่าคำชวนของพระชิโนดะเป็นแสงสว่างใหม่ แต่ทำไมพระชิโนดะถึงคิดให้พระวาตานาเบะซึ่งเจอกันแค่ปีเดียวรับช่วงต่อ พระหนุ่มจากบ้านนอกจังหวัดฮิโรชิม่าเพิ่งขึ้นมาโตเกียวมาเป็นผู้รับช่วงต่อจากตัวเองกัน สำหรับพระชิโนดะผู้เอาชีวิตรอดต่อสู้กับโรคภัยมา มีจิตใจมุ่งมั่นเดินทางจากเมืองถ่านหินในหุบเขาลึกเพื่อมาโตเกียว ท่านอาจมีบางเส้นทางที่ตัวเองเดินมาบรรจบซ้อนทับกันกับชีวิตของพระวาตานาเบะหนุ่มผู้นี้ก็เป็นได้ ไม่มีผู้ใดไขความกระจ่างนี้ได้เลย

...ถามถึงเหตุผล ตอนนี้ก็ยังไม่รู้หรอก ไม่มีใครเคยถาม แต่อาตมาเป็นคนจับจด อาจเรียกว่านิสัยไม่ดี อาตมาจึงคิดว่าพระอาจารย์ชิโนดะอาจมองทะลุเห็นข้อนี้ อาตมาไม่ใช่ประเภทเก็บเอาเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาครุ่นคิดจริงจังตลอดเวลา คนประเภทนี้ทำงานอนุศาสนาจารย์ไม่ได้นานหรอก สิ่งที่พูดอาจดูมีแต่เรื่องขัดแย้งกัน คนจริงจังจะเป็นอนุศาสนาจารย์ไม่ได้ ใช่ ทำไม่ได้หรอก ถ้าเอาแต่เก็บมาครุ่นคิด ตัวเองจะเป็นบ้าซะเอง...

พระวาตานาเบะพูดจบแล้วหรี่ตาห่อตัวก่อนซดน้ำชา

คำที่พระวาตานาเบะย้ำหนักแน่นว่า ‘คนจริงจังจะเป็นอนุศาสนาจารย์ไม่ได้’ และ ‘ถ้าเอาแต่เก็บมาครุ่นคิด ตัวเองจะเป็นบ้าซะเอง’ สะท้อนให้เห็นในภายหลัง ถึงแม้จะมีการเปรียบเปรยอยู่บ้าง แต่ก็คงหมายรวมว่าการทำงานที่ต้องคลุกคลีกับผู้มีชะตาชีวิตเข้าสู่ลานประหารในอีกไม่ช้านั้นดูไม่ใช่งานธรรมดาเลย

เช่นเดียวกับเรื่อง *คนดี* กับ *คนเลว* เรามักคิดว่า ‘ความตาย’ เป็นเรื่องไกลตัว จนกว่าจะถูกไล่ต้อนเข้าสู่วิกฤตในชีวิตที่ตัวเองจะอยู่หรือจะตาย ถ้าไม่ใช่คนที่เคยได้กลิ่นอายของ ‘ความตาย’ สักครั้ง ไม่ใช่แค่อยู่แต่ในโลกของ ‘ความเป็น’ อย่างเดียว อาจไม่สามารถวิ่งอยู่บนเส้นทางเดียวกับคนที่ถูกเรียกว่า ‘นักโทษประหาร’ ได้เลย

เราได้รู้ที่มาที่ไปของพระวาตานาเบะในการเป็นอนุศาสนาจารย์ของนักโทษประหารแล้ว ทำไม ‘การเก็บมาครุ่นคิดจะทำให้ตัวเองเป็นบ้า’ ...ฉันตัดสินใจเก็บข้อสงสัยนี้ไว้ก่อน แล้วฟังเรื่องเล่าต่อไป

ฤดูใบไม้ผลิปีที่ 28 ของพระวาตานาเบะ ได้ก้าวเข้าสู่โลกมืดสนิทที่ไม่ใช่งานง่ายเลย

แนะนำนักเขียน

โฮริคาวะ เคโกะ

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2512 จังหวัดฮิโรชิม่า ประเทศญี่ปุ่น เมืองซึ่งเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์แห่งโศกนาฏกรรมจากสงครามโลกครั้งที่สอง เธอเติบโตขึ้นท่ามกลางเงาของประวัติศาสตร์และความเจ็บปวด จนกลายเป็นแรงผลักดันในการทำงานที่สะท้อนเสียงของผู้ที่ถูกลืม ผู้ไร้ซึ่งอำนาจ และผู้ที่ไม่มีใครอยากกล่าวถึง โฮริคาวะ เคโกะเป็นนักข่าวสายสารคดีที่มีชื่อเสียง โดยมีผลงานโดดเด่นในด้านการนำเสนอเรื่องราวที่เข้มข้นและลึกซึ้งเกี่ยวกับความยุติธรรม ชีวิตผู้คน และประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของญี่ปุ่น

โฮริคาวะคว้ารางวัลระดับประเทศด้วยผลงานมากมาย อาทิ รางวัล “Kodansha Nonfiction Award” (講談社ノンフィクション賞) ครั้งที่ 32 จากผลงาน “มาตรฐานของโทษประหาร: สิ่งที่การพิจารณาคดีนางายามะทิ้งไว้” (死刑の基準—「永山裁判」が遺したもの) รางวัล “Shincho Document Award” (新潮ドキュメント賞) ครั้งที่ 10 จากผลงาน “ชีวิตที่ถูกตัดสิน: จดหมายจากนักโทษประหาร” (裁かれた命—死刑囚から届いた手紙) และรางวัลชิโรยามะ ซาบุโร่ ครั้งที่ 1 จากผลงาน “เคียวไคชิ ผู้กล้าแห่งแดนประหาร” (教誨師) เป็นต้น

ผลงานของโฮริคาวะไม่เพียงแต่บันทึกความจริงเท่านั้น แต่ยังตั้งคำถามกับอำนาจ ความยุติธรรม และคุณค่าของชีวิตในมิติลึกซึ้งที่สุดในสังคมที่ข่าวสารหมุนเวียนอย่างรวดเร็ว โฮริคาวะ เคโกะคือผู้หยุดเวลาและให้เรามองลึกเข้าไปในเรื่องราวที่ใครหลายคนไม่กล้าแม้แต่จะเหลียวมอง

แนะนำนักแปล

เสาวณีย์ นวรัตน์จำรูญ

จบระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากได้ลองทำงานที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นแล้ว คิดว่าจำเป็นต้องเรียนภาษาญี่ปุ่นเพิ่มเติม จึงไปเรียนต่อระดับปริญญาโท สาขาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยนาโกย่า ปัจจุบันทำอาชีพอิสระ ยังคงทำงานที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น ทั้งสอน แปล และล่าม

ผลงานแปล

“ร้านหนังสือมินาโตะที่เรารัก” เขียนโดย คิตากาวะ ยาสึชิ

“ไซโคพาธที่รัก” เขียนโดย คุชิกิ ริอุ

“ฆาตกรรมครั้งสุดท้ายในวันสิ้นโลก” เขียนโดย อากาเนะ อารากิ

“ฆาตกรรมล้างแค้นบนเกาะอาดาชิมะ” เขียนโดย อากาเนะ อารากิ

เคียวไคชิ ผู้กล้าแห่งแดนประหาร
教誨師

โฮริคาวะ เคโกะ เขียน
เสาวณีย์ นวรัตน์จำรูญ แปล

Kyokaishi© 2018 Keiko Horikawa. All rights reserved.
First published in Japan in 2014 by Kodansha Ltd., Tokyo.
Publication rights for this Thai edition arranged through Kodansha Ltd., Tokyo.

พิมพ์ครั้งที่ 1 กรกฎาคม 2568
จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ไดฟุกุ
ISBN 978-616-14-0680-6

โฮริคาวะ, เคโกะ.
เคียวไคชิ ผู้กล้าแห่งแดนประหาร.– กรุงเทพฯ : บุ๊ค ไทม์, 2568.
272 หน้า.
1. วรรณกรรมญี่ปุ่น. I. เสาวณีย์ นวรัตน์จำรูญ, ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.
895.6
ISBN 978-616-14-0680-6

เจ้าสำนักไดฟุกุ	อลีน เฉลิมชัยกิจ
ที่ปรึกษา	ลัลตรา วรสุมาวงษ์ นิวะบะระ
บรรณาธิการบริหาร	วรุตม์ ทองเชื้อ
บรรณาธิการเอดิทภาษาไทย	สุกฤตา มหาหิง
บรรณาธิการเล่ม	ปาริฉัตร กาฬภักดี
วาดภาพปก	บริษัท คิงคอง แบงคอค จำกัด
แบบปก/เนื้อใน	สุคลี ช่างกลึงกูล รุ่งฤทัย ศรีสุข
พิสูจน์อักษร	อภิญญา ผาสุตะ รามิน จันทร์จอม ธฤต ศิริสุมทุม
ฝ่ายการตลาด	อัคคณัฐ ชุมนุม
ฝ่ายขาย	มนัญชยา ศิริวงษ์
ฝ่ายบริหารงานพิมพ์	สุรินทร์ บูระณา
จัดจำหน่ายโดย	บริษัท บุ๊ค ไทม์ จำกัด 214 ซอยพระรามที่ 2 ซอย 38 แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150 โทรศัพท์: 0 2415 2621 0 2415 6507 www.booktime.co.th

พิมพ์บน กระดาษถนอมสายตากรีนรีด www.greenread.com

คลิกสั่งซื้อได้ที่นี่ @booktime

พูดคุยและติดตามข่าวสารผลงานได้ที่
: DaifukuPUB
: daifukupublishing
: @daifukupublishing

“รอให้อาตมาตายไปก่อน ค่อยประกาศเรื่องนี้ให้โลกรู้นะ”

คำสัญญานี้ คือจุดเริ่มต้นของการเปิดเผยความจริงครั้งแรก
เกี่ยวกับสถานที่แห่งความตาย... แดนประหารชีวิต

หนังสือขายดีอันดับหนึ่งในกระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น
ชนะเลิศ “รางวัลชิโรยามะ ซาบุโร่” ครั้งที่ 1

สารคดีที่เปิดเผยเรื่องราวของ “พระวาตานาเบะ ฟุโช” — “เคียวไคชิ”
(นักเทศน์ในเรือนจำ) ผู้ใช้เวลากว่าครึ่งศตวรรษพูดคุยกับนักโทษประหาร
และเข้าร่วมเป็นพยานในการประหารชีวิตนับครั้งไม่ถ้วน

เราจะได้เห็นอีกมุมมองของนักโทษประหาร ที่ไม่เคยหันออกสู่สายตา
สังคมวงกว้าง ผลงานเขียนทรงพลังที่ตั้งคำถามลึกซึ้งถึง
“คุณค่าของชีวิตและความตาย”

ผู้มีจิตใจอ่อนไหวควรหลีกเลี่ยงเนื้อหาบางตอนในเล่ม

SN0104 นิยาย
9 786161 406806
390.-
ทดลองอ่าน www.booktime.co.th @booktime